

ЛОНГ ДАФНИС И ХЛОЯ

Превод от старогръцки: Богдан Богданов, 1975

chitanka.info

ВЪВЕДЕНИЕ

Когато веднъж ловувах на остров Лесбос^[1] в свещената дъбрава на Нимфите^[2], видях най-прекрасното нещо, което съм виждал някога — едно рисувано изображение, разказ за една любов. И дъбравата беше прекрасна, с много дървета, осеяна с цветя, напоена от поточета. От един извор пиеше всичко — и цветя, и дървата. Но още по-голяма наслада изпитваше човек от картината, понеже беше изпълнена със свършено изкуство и защото разказваше за съдбата на една любов. Затова там ходеха много хора, идваха и чужденци, привлечени от мълата, на Нимфите да се помолят, но и картината да видят. Върху нея можеха да се видят жени, които раждат, други, които повиват бебета в пелени, подхвърлени деца овце да ги хранят, овчари да ги намират, млади хора да се свързват с любовни клетви, набег на разбойници, враже нападение. Видях и много други неща, всичките любовни, удивих се и ме обхвана силно желание да създам разказ, съответстващ на изображението. Намерих и човек, който ми разтълкува картината, потрудох се и създадох тези четири книги, дар за Ерос^[3], за Нимфите и за Пан^[4], дело, носещо радост на всички хора, което може да излекува болния, да утеша и скръбния, може да събуди спомен у тоя, който е бил обичан, и да въведе в любовта тоя, който още не е бил обичан. А никой не е избягнал любовта, нито ще я избегне, додето съществува красота и човешки взор. А на мен нека бог ми даде да описвам спокоен и благоразумен любовта на другите.

[1] Лесбос — остров в източната част на Егейско море, близо до малоазийския бряг. — Б.пр. ↑

[2] Нимфите — женски божества, дъщери на Зевс от различни богини, които олицетворяват природните сили и явления. — Б.пр. ↑

[3] Ерос — бог на любовта, едно от най-древните божества на гръцката религия. Отначало бил считан за син на Кронос, а по-късно на Арес и Афродита. Изобразяван като юноша, а от елинистическо

време като детенце със златни крилца, с лък и колчан, понякога с горящ факел. — Б.пр. ↑

[4] *Пан* — бог на горите и храсталаците, син на Хермес, подобен на козел, покровител на пастирите и изобретател на сирингата. С вика си можел да обърне в бягство дори войска. Атиняните смятали, че на неговата намеса дължали победата си при Маратон и Саламин в Гръко-персийските войни. Оттук и епитетът му Войника — срв. кн. IV, гл. 39. и кн. II, гл. 39. — Б.пр. ↑

КНИГА ПЪРВА

1. Има на остров Лесбос голям и красив град, наречен Митилена. Прорязан е с канали, в които кротко се втича морето, красят го мостове от полиран мрамор. Като че ли виждаш пред себе си не град, а остров.

На около двеста стадия^[1] от града един богат човек притежавал земя, цяло съкровище — хълмове, богати на дивеч, житоносни поля, покрити с лозя склонове, пасбища за стадата. А и морето обливало с вълни дългия бряг, покрит с най-фин пясък.

2. Пасял козите си по тия места един козар на име Ламон. Намерил той един ден дете, кърмела го негова коза. Детето лежало върху нежната трева в оплетения с бръшлян гъстак на една дъбрава. Козата често изчезвала от стадото, за да ходи там, и толкова се привързала към бебето, че изоставяла козлето си. На Ламон дожаляло за козлето и задебнал тия нейни изчезвания, додето веднъж по обяд не я проследил и не видял как прекрачва внимателно детето, та да не го стъпче с копита, и как то като от майчина гръд лакомо поглъща обилното мляко. Естествено учудил се, приближил и намерил там момченце, едро и красиво, повито в чудесни пелени, които не отговаряли на съдбата му на подхвърлено дете. Било увито в пурпурна наметка, забодена със златна тока, до него лежала кама с дръжка от слонова кост.

3. Отначало помислил да вдигне само вещите за разпознаване^[2], а детето да остави. След това го досрамяло, че дори козата отстъпва по човеколюбие, изчакал нощта и занесъл всичко на жена си Миртала — и вещите, и детето, и козата. Тя се изумила да не би козите да раждат деца, но той всичко й разказал — как го намерил, как го видял да бозае, как го досрамяло да го остави да погине. Тя одобрила постъпката му. Тогава скриват вещите, а детето признават за свое, на

козата оставят да го кърми. И за да бъде и името му овчарско, решили да го нарекат Дафнис^[3].

4. Минали две години оттогава, когато на един овчар, който пасял в съседство, на име Дриас, се случва да види подобно и се натъква на подобно откритие. Имало пещера, свещена на Нимфите, дълбоко навътре в огромна скала, която била кръгла отвън. От камък били изваяни и изображенията на самите Нимфи, боси, с ръце, голи до раменете, с коси, разпуснати по плещите, с пояс около бедрата, с усмивка във визора. Хванати за ръце, извивали хоро. Входът на пещерата бил точно в средата на огромната скала. От едно изворче бликала вода и тръгвало поточе. Пред пещерата се простирала свежа поляна с гъста нежна трева, подхранвана от влагата. Имало в пещерата ведра, извити флейти^[4], сиринги^[5] и тръстикови свирки, свещени дарове на отколешни овчари.

5. Една овца, която наскоро се обагнила, често влизала в тая пещера и дори понякога мислели, че се е изгубила. За да я накаже и да я върне в стадото, овчарят сплел от върбови клони нещо като примка и приближил към скалата, за да я хване. Като стигнал, видял нещо, което не очаквал да види. Също като жена овцата поднасяла виме на едно сучещо дете, а то, без да плаче, лакомо местело ту на едната, ту на другата гърд устицата си — чисти и светли, тъй като овцата облизвала с език лицето му, щом усетела, че свършвало да суче. Момиченце било детето и при него имало вещи за разпознаване — златовезана панделка, златни пантофки и златни гривни за краката.

6. Решил, че в това откритие имат пръст боговете, и научен от овцата да съчувствува и да обича детето, вдигнал го в обятията си, поставил вещите в торбата и се помолил на Нимфите да окрилят с щастие своята малка молителка. Като дошло време, подкарал стадото, тръгнал за вкъщи и като пристигнал в кошарата, разказал на жена си какво видял, показал й намереното и я уговорил да приемат детето за тяхна дъщеря и тайно да го отгледат като свое. Напа, тъй се казвала

жената, веднага се почувствувала майка и обикнала детето, като че ли се уплашила да не би овцата да я надмине със своята обич. Тя също поставила на детето овчарско име, за да не се съмняват, че е нейно. Нарекла го Хлоя^[6].

7. Двете деца бързо израсли чудно красиви и красотата им съвсем не отговаряла на тия селски места. Дафнис бил на петнадесет години, а Хлоя на тринадесет, когато една нощ Ламон и Дриас видели следния сън. Присънили им се Нимфите, тия от пещерата, където бил изворът и където Дриас намерил Хлоя; предали те Дафнис и Хлоя на едно твърде хубаво наперено момче с крила на раменете, което носело лъкче и малки стрели; то ги уболо с една и съща стрела и наредило за в бъдеще Дафнис да пасе козето стадо, а Хлоя овчето.

8. След тоя сън Дриас и Ламон изпаднали в униние, че трябвало да пасат овци и кози деца, чиито пелени обещаваха много по-добра съдба. Затова те им дали по-изтънчено възпитание: и на четмо ги научили, и на всичко, което се смята на село за добро. Но нямало как, трябвало да се подчинят на боговете, след като божият промисъл ги спасил. Те си споделили съня, принесли при пещерата на Нимфите жертва на момчето с крилата — името му не знаели — и пратили Дафнис и Хлоя със стадата, като ги научили кое как се прави — как се пасе преди обяд и как след пладне, когато мине горещината, по кое време се води стадото на водопой и кога се връща в кошарата; кога да си служат с кривака и кога само да подвикват. А те поели всичко това като нещо съвсем сериозно и с радост, обикнали козите и овците повече от другите пастири, защото Хлоя дължала живота си на една овца, а Дафнис помнел, че коза го кърмела като подхвърлен.

9. Било началото на пролетта, цъфтели цветята в дъбравата, по поляните и в планината. Бръмнали вече пчелите, разнесла се песента на сладкопойните птици, заподскачали наскоро обагнени агънца. Тичали козлета по хълмовете, жужали по ливадите пчели, гъстака огласявали птици. Увлечени като природата от радостта на сезона,

нежните деца подражавали на всичко, което виждали, и на всичко, което чували. Щом чуели птици да пеят, пеели, щом видели агънца да скачат, високо подскачали, на пчелите подражавали, като берели цветя. С една част пълнели пазвите си, също и венчета сплитали и ги носели на Нимфите.

10. Всичко правели заедно, тъй като стадата им пасели в съседство. Често Дафнис подбирал овцете, които се отделяли, често Хлоя смъквала от някоя стръмнина палавите кози на Дафнис. Случвало се един от двамата да наглежда и двете стада, додето другият бил записан в някоя игра. Игрите им били детски и овчарски. Случвало се да накъса Хлоя стъбълца на асфодел^[7] от някой мочур и да седне да плете клетчица за скакалци и увлечена в работата, да забрави за овцете. Случвало се Дафнис да нареже тънка тръстика, да я продупчи по коленцата, после да свърже цевите с мек восък и чак до вечерта да се учи да свири на тия свирки. Понякога си делели млякото и виното и наедно събирали яденето, дето носели от къщи. Човек можел да види разделени по-скоро овцете и козите, отколкото Хлоя и Дафнис.

11. Живеели те в радост и игри, додето един ден Ерос им създал ето какви грижи. Вълчица, която хранела малките си, често нападала другите стада в околността, нужна ѝ била много храна за изхранването на вълчетата. Събрали се селяните една нощ и изкопали ями, широки един разтег и дълбоки четири. Повечето пръст, дето изкопали, разпръснали надалече, върху ямите опънали дълги сухи вършини, а тях покрили с останалата пръст. На вид повърхността по нищо не се различавала от по-рано, тъй че и заек да прибегнел, вършините, по-слаби и от сламки, щели да се счупят и чак тогава щяло да стане ясно, че земя всъщност няма, а само нещо подобно. Макар да изкопали много ями и в планината, и в полето, вълчицата не успели да хванат. Усецала тя къде би я измамила земята. Това обаче погубило много кози и овце, а за малко и сам Дафнис не загинал. Ето по какъв начин.

12. Два козела се разярили и влезли в двубой. И тъй жестоко се били, че на единия му се строшил рогът. Запъхтян от болка, побягнал. А победителят се втурнал подир него и не го оставял на мира. На Дафнис му дожаляло за отчупения рог и ядосан от дързостта на козела, грабнал кривака и погнал преследвача. Но понеже козелът бързал да избегне кривака, а Дафнис, ядосан, искал да го стигне, и двамата не гледали много-много къде стъпват и паднали в една яма — по-напред козелът, после Дафнис. Това и спасило Дафнис, козелът го понесъл на гърба си при падането. Чакал да дойде някой да го изтегли и плачел. А Хлоя видяла какво се случило и бързо дотичала до ямата, разбрала, че е жив, и повикала един воловар от съседната земя да помогне. Той дошъл и затърсил дълъг прът да го изтегли от ямата. Но прът не намерили и Хлоя развързала превръзката^[8] си и дала на воловаря нея да спусне на Дафнис. И тъй, те застанали на ръба на ямата и затеглили, а Дафнис се изкачил, като следвал с хватките си техните дърпания. Изтеглили и нещастния козел, на когото се отчупили и двата рога — ето какво възмездие получил за победения. Подарили го на воловаря в знак на благодарност за спасението и решили да излъжат вкъщи, ако попитат за него, че дошли вълци и го отвлекли. И като видели, че козите и овцете пасат спокойно и че всичко е наред, седнали на един повален дъб и огледали да не би при падането Дафнис да се е наранил някъде. Никъде нямало нито ударено, нито кръв, но целият бил в пръст и кал — и косите, и тялото му. Затова решили да се измие, та Ламон и Миртала да не разберат какво се е случило.

13. Отишли с Хлоя при пещерата на Нимфите, той й дал да му пази дрехата и торбата, застанал край извора и започнал да мие косите и цялото си тяло. Имал гъсти черни коси и мургаво загоряло от слънцето тяло — човек би рекъл, че го потъмнява сянката на косите. Видяла Хлоя колко хубав е Дафнис и понеже никога по-рано не й изглеждал такъв, решила, че къпането му придава тая хубост. И като миела гърба му, усетила в пръстите си колко мека и нежна е неговата кожа. Затова скришом се попипала няколко пъти да опита дали нейната не е по-нежна. Тогава на залез-слънце те подкарали стадата към дома и Хлоя не изпитвала нищо друго, само дето пак й се искало да види Дафнис да се къпе. Когато на следния ден извели стадата на паша,

Дафнис седнал под дъба, дето обичал да седи, засвирил на сиринга и наглеждал козите, които лежали, като че ли заслушани в неговата песен. А Хлоя приседнала наблизко, към стадото овце поглеждала, но повече в Дафнис гледала. И пак ѝ се сторил красив, докато свирел, и пак решила, че от свиренето е тая красота. Затова, като оставил сирингата, грабнала я и засвирила, да види дали и тя ще стане красива. Накарала го пак да се къпе, гледала го, допряла го с ръка, възхитила се и с това възхищение започнала нейната любов. Не знаело какво става с него малкото момиче, на село било отраснало и от никого не било чувало думата „любов“. Мъка обхванала душата ѝ, не владеела вече погледа си, все Дафнис гледала, все за Дафнис говорела. Да се храни престанала, нощем будувала, за стадото нехаела. Ту се смее, ту плаче. Както е задрямала, изведнъж ще скочи. Лицето ѝ ту бледно, ту се залива в огън^[9]. Дори с телица, от стършел ухапана, не се случва такова нещо. И ето какво си казала веднъж насаме:

14. „Болна съм аз, но от каква болест, не зная. Боли ме, а никъде нямам рана. Скръбна съм, а не съм загубила овца. Горя, а под такава дебела сянка съм седнала. На колко трънака съм се издирала и не съм плакала. Колко пчели са ме жилили и не съм преставала да се храня. Но това, дето пробожда сърцето ми сега, е по-горчиво от всичко. Хубав е Дафнис, цветята също. Хубаво пее неговата сиринга, също и славеите. Но безразлични са ми те. Защо не съм сиринга, мене да надуе, или коза, за да ме води на паша! Жестока вода, ти само Дафнис направи красив, а аз напразно се къпах. Отивам си, мили Нимфи. Дори вие не можете да спасите момичето, кърмено край вас. Кой ще ви вие венци, като умра? Кой ще пасе нещастните агънца? Кой ще се грижи за бърбивия щурец, който хванах с толкова мъка на входа на пещерата, за да ме приспива с песента си? Но сега будувам заради Дафнис и щурецът напразно пее.“

15. Това изпитвала Хлоя, това говорела и се мъчела да открие името на любовта. А воловарят Доркон, който измъкнал Дафнис и козела от ямата, имал вече мъх по бузите и познавал делата и думите на любовта. Та той в оня ден изведнъж изпитал любовно влечение към

Хлоя. Любовта му се разгаряла с всеки изминал ден и понеже се отнасял отвисоко към Дафнис като към момче, решил да постигне целта си с подаръци или насила. Отначало им занесъл дарове — на него воловарска сирина, девет тръстики, свързани с бронз вместо с восък, на нея сърнешка кожа, от тия, с които се замаят вакханките^[10], космите ѝ били в най-различни цветове като рисувани. След това решил, че спечелил приятелството на Дафнис, и започнал да го пренебрегва лека-полека и по цял ден носел на Хлоя прясно сирене, венец от цветя или някоя зряла ябълка. Веднъж ѝ довел току-що родено теленце, друг път позлатена чаша или малки птичета, уловени в планината. Тя не познавала хитростите на любовта, взимала даровете с радостно сърце, но се радвала още повече, че може да ги подари на Дафнис. И ето един ден — време било вече и Дафнис да усети какво нещо е любовта — заспорили двамата с Доркон кой е по-красив, Хлоя трябвало да отсъди. Този, който побеждал, за награда щял да целуне Хлоя. По-напред Доркон казал следното:

16. „Аз, Хлоя, съм по-голям от Дафнис и съм воловар, а той е козар, и съм толкова по-силен от него, колкото говедата от козите. И съм бял като мляко и рус като пшеница преди жътва, и ме е отгледала майка, не животно. А той е малък и безбрад като жена и черен като вълк. Пасе козли и поради това страшно вони, и е толкова беден, че дори куче не може да гледа. И ако, както казват, коза го е кърмила, по нищо не се различава от козле.“

Ето това горе-долу рекъл Доркон, а след него започнал Дафнис:

„Мене ме е кърмила коза, както и Зевс го е кърмила^[11]. Паса козли, по-едри от неговите говеда. И не мириша като тях, както и Пан не мирише, макар че самият той повечето е козел. Стига ми сиренето, печеният на шиш хляб и бистрото вино — това е трапезата на заможните селяни. Безбрад съм, но и Дионис^[12] е безбрад. Тъмен съм, но и зюмбюлт е тъмен. А Дионис стои по-горе от Сатирите^[13] и зюмбюлт от лилията. Доркон е риж като лисица, долната му челюст е дълга като козя брада и е бял като гражданка. Ако целунеш мене, ще ми целунеш устата, а ако него целунеш, ще целунеш космите по брадичката му. Спомни си, Хлоя, че и теб овца те е откърмила и въпреки това си красива.“

17. Хлоя не чакала повече: понеже се зарадвала от хвалбата на Дафнис, а и отдавна копнеела да го целуне, скочила и го дарила с целувка, проста и безизкуствена, но напълно достатъчна, за да запали сърцето му. Огорчен, Доркон побягнал, но решил да търси друг път, за да се добере до любовта на момичето. А за Дафнис човек би казал, че бил не целунат, а по-скоро ухапан. Изведнъж станал мрачен, тръпки го побивали, сдържал ударите на сърцето си, искал да гледа Хлоя и като я гледал, обливал се в руменина. Тогава за пръв път се удивил колко руси са косите ѝ, че очите ѝ са големи като на юница и че лицето ѝ наистина е по-бяло от козе мляко. Като че ли едва сега прогледнал, а по-рано изобщо нямал очи. Престанал да се храни: ще сложи една хапка в уста, и това е всичко. Накарат ли го да пие, само ще накваси устни. Мълчалив станал, а по-рано бил по-бъбрив от щурец. Ленив станал, а по-рано подскачал повече от козите. Нехаел и за стадото. Захвърлил сирингата. Лицето му станало по-зелено от тревата през лято. Само на Хлоя говорел. И когато останел насаме, ето какво си приказвал:

18. „Какво ми стори Хлоината целувка? Устните и са по-нежни от розов цвят и устата ѝ по-сладка от медена пита. Но целувката ѝ е по-парлива от жило на пчела. Колко пъти съм целувал козлета, колко пъти току-що родени палета. И теленцето, което Доркон подари на Хлоя, също съм го целувал. Но тази целувка е непозната — секва ми дъхът, сърцето ми се свива и подскача, душата ми се топи. И въпреки това пак желая да я целуна. Нещастна моя победа над Доркон! Непозната болест, чието име дори не мога да кажа! Дали не е пила някаква отрова Хлоя, преди да ме целуне? Но тогава как сама не е загинала? О, как пеят славеите, а моята сиринга мълчи. Как подскачат козлетата, а аз седя. Как цъфтят цветята, а аз не плета венчета. Цъфтят теменугите и зюмбюльт, а Дафнис вехне. И Доркон ли ще изглежда по-красив от мене?“

19. Ето какво изпитвал и ето какви думи нареждал милият Дафнис, когато за пръв път вкусил и делата, и словата на любовта. А

воловарят Доркон, дето се влюбил в Хлоя, издебнал един ден Дриас, когато садял дръвче до една лоза, приближил с едно чудесно сирене и му го дал в дар — те били приятели от по-рано, когато Дриас сам пасял стадото. След това от дума на дума споменал за сватба с Хлоя и че ако я вземе за жена, обещава много дарове, и то големи като от воловар — впряг волове за оран четири кошера пчели, петдесет ябълкови присада, една бича кожа, добра за цървули, и всяка година по едно теле, което вече не суче. Дриас се съблазнил от даровете и за малко да даде съгласие. Но съобразил, че Хлоя е достойна за по-високопоставен жених, и се побоял да не би един ден всичко да се разкрие и злото да стане непоправимо, затова отказал, помолил да го извини и не приел обещаните дарове.

20. Така пропаднала и втората надежда на Доркон. Той загубил хубавото сирене, без нищо да получи. Тогава решил да издебне Хлоя насаме и да я грабне. Забелязал, че двамата се редуват за водопоя: един ден Дафнис водел стадата, на следващия Хлоя, и измислил следната хитрост съвсем по пастирски. Взел кожата на едър вълк, който веднъж един бик убил с рогата си, защитавайки кравите, наметнал я на гърба си и тя го покрила до земята, тъй че предните крака на кожата покрили ръцете, задните — петите, а в зиналата паст скрил главата си като в шлем на хоплит^[14]. Тъй горе-долу заприличал на звяр и отишъл при извора, дето козите и овцете идели на водопой след паша. Изворът се намирал в падина, а наоколо мястото било диво, обрасло с тръни, къпини, ниска хвойна и магарешки бодил. Лесно можел и истински вълк да се скрие, без да го видят. Доркон се вмъкнал на това място и зачакал времето на водопоя. Бил сигурен, че тоя му вид ще изплаши Хлоя и тя ще попадне в ръцете му.

21. Не след дълго Хлоя подкарала стадата към извора, а Дафнис останал да насече зелена шума за козите за след паша. Кучетата, дето следвали овцете и козите, за да ги пазят, с естественото за тяхната природа любопитство тичали насам-натам да душат и открили Доркон тъкмо когато се готвел да нападне момичето. Залаляли злобно и се хвърлили отгоре му като върху вълк. Заобиколили го, захапали кожата,

а той от страх не могъл да стане. Отначало се боял да не го открият, пък и кожата отгоре му го пазела. Лежал в гъстака и зъб не обелвал. Но когато, уплашена от това, което видяла, Хлоя завикала Дафнис на помощ, кучетата вече смъкнали кожата от гърба му и започнали да го хапят. Доркон заревал с глас и завикал на помощ момичето и Дафнис, който вече бил там. Двамата свикали кучетата и те скоро се умирили, като чули познатите гласове, а Доркон, изпохапан по раменете и краката, го отвели при извора, умили го, дето имало следи от зъби, и като сдъвкали зелено листо от бряст, превързали раните. Дафнис и Хлоя не познавали любовните хитрости, затова решили, че тая история с кожата е просто пастирска шега, и не се разсърдили, ами го ободрили и го изпратили донякъде, дори с ръце го подкрепяли.

22. Доркон, изложен на такава опасност и изваден едва ли не от устата на кучето (а не — както казват — на вълка), се заел да си оправи здравето. А Дафнис и Хлоя с голяма мъка събирали козите и овцете чак до здрач. Изплашени от кожата и объркани от лая на кучетата, едни се покатерили по скалите, други добягали чак до морето. Уж свикнали да се отзовават на повикване, да се умиряват от звуците на сиринга и да се събират при плясък с длан, но тогава тъй се изплашили, че забравили всичко. Много труд им струвало, додето ги открият по следите като зайци и додето ги отведат в кошарите. Само тая нощ потънали в дълбок сън, тъй като умората послужила за лекарство срещу любовната мъка. Но с изгрева на слънцето отново ги обзели старите чувства. Радвали се да се гледат, скърбели, когато се разделяли, желяели нещо, а не знаели какво желаят. Само това им било ясно, че нея я погубило къпането на Дафнис, него — нейната целувка.

23. Разпалвало ги и годишното време. Пролетта вече преваляла, започвало лятото и всичко било в разцвета си. Дърветата виснели от плод, полето — от едро зърно. Приятна била песента на щурците, сладък дъхът на плодното лято, сладостно блеенето на овцете. Човек би казал, че пее и спокойно течащата вода на реките и че вятърът омайно свири в клоните на елата като със сиринга, че ябълките копнеят да паднат на земята и слънцето, което обича красотата, има желание да

съблече всички. Сгорещен от всичко това, Дафнис скачал в реките, къпел се, ловял рибата, която плувала край него. Често пиел вода, за да угаси огъня, който го горял отвътре. А Хлоя издоявала овцете и повечето кози на Дафнис и много време отивало, додето подкваси млякото. А мухите ѝ пречели и я хапели, когато ги гонела. Тогава измивала лице, увенчавала се с елови клонки, загръщала се в сърнешката кожа, напълняла ведрото с вино и мляко и пиели заедно с Дафнис.

24. Станело ли обед, те се омайвали да се гледат. Щом видела Дафнис гол, тя едновременно се опивала от красотата му, едновременно изпитвала болка, че не може да открие недостатък по тялото му. Той пък, като я зърнел в кожата и с еловия венец как му поднася ведрото, мислел си, че вижда една от Нимфите в пещерата. Грабвал еловия венец от главата ѝ и си го слагал, като го целувал по-напред. Хлоя пък обличала дрехата му, когато я оставял и отивал да се къпе, също я целувала, преди да я облече. Понякога и с ябълки се замеряли^[15], красели главите си с венчета, като сплитали косите си. Тя оприличавала неговите на мирта^[16], понеже били смугли, а той лицето ѝ на ябълка, понеже било бяло и румено. Научил я да свири и на сиринга. Почнела ли да свири, грабвал сирингата и пробягвал с устни по цевите. Уж ѝ изправял грешките, но всъщност, като целувал сирингата, Хлоя целувал.

25. Както свирел по обед и овцете пладнували на сянка, неусетно Хлоя задрямала. Дафнис забелязал, оставил сирингата и я загледал цялата с ненаситни очи. Вече нямало от какво да се свени и скришом тъй си зашепнал: „Колко прекрасни са нейните спящи очи и колко сладък дъхът ѝ. Дори ябълките и цъфналите храсти не са тъй прекрасни. Но страх ме е да я целуна. Целувката пробужда сърцето и ме влудява като млад мед. Страх ме е да не я събудя, ако я целуна. Бъбриви щурци, не я оставяте да спи с цвърченето си! А козлите удрят рогове и се борят. Къде сте вие, вълци, по-страхливи от лисици, та не грабнете тия козли?“

26. Тъкмо това си шепнел; един щурец бягал от лястовицата, която искала да го хване, и паднал в пазвата на Хлоя. Лястовицата го погнала, не успяла да го хване, но в гонитбата приближила Хлоя и крилата допрели бузите ѝ. Без да знае какво става, пробудила се изведнъж и извикала уплашена. Като видяла лястовицата да лети край нея и Дафнис да се смее на уплахата ѝ, успокоила се и затъркала очи, още ѝ се спяло. А щурецът запял в пазвата ѝ като че ли благодарствена песен, задето намерил убежище. Отново писнала Хлоя уплашена, а Дафнис се разсмял. И понеже имало повод, пъхнал ръце по гърдите на Хлоя и извадил милия щурец, който не млъкнал дори върху дланта на Дафнис. Като видяла щурчето, тя се зарадвала, взела го и го целунала, а то не млъквало и Хлоя отново го пуснала в пазвата си.

27. Веднъж ги зарадвал гласът на див гълъб, който пеел от съседната гора овчарска песен. Хлоя пожелала да узнае какво пее и Дафнис ѝ разказал известната приказка:

„Имало едно време, Хлоя, едно момиче, хубаво като тебе, което пасяло много крави в гората, както ти пасеш твоите овце. То пеело прекрасно и кравите се омайвали от песента му. И никога не си служело с кривак или остен, седяло под някоя ела, увенчано с елов венец, и пеело за Пан и нимфата Питюс^[17], а кравите притихвали под звуците на нейния глас. Недалеч пасял своите крави юноша, също красив и също тъй гласовит като момичето. Той решил да се състезава с нея по песен и понеже бил мъж, гласът му бил по-силен, но също тъй сладък, понеже бил млад. Тъй той омаял осем от нейните най-хубави крави и те се отбили от стадото. Замъчило се момичето от загубата и от това, че я победил в песента, и се помолила на боговете да я превърнат в птица, преди да се върне дома. Послушали боговете и я превърнали в птица, която да живее в планината като момичето и да пее като нея. И ето тя още пее и разказва за нещастията си и още продължава да търси своите загубени крави.“

28. Ето какви радости им донесло лятото. Но навръх есен, когато гроздето зрее, тирски^[18] разбойници, които, за да не ги познаят, че

са варвари, плавали на лек карийски^[19] кораб, приближили брега и слезли, въоръжени с ками и защитени с нагръдници. Започнали да грабят каквото им попадне — благоуханно вино, чували жито, пити мед. Подкарали и няколко крави от стадото на Доркон. Хванали и Дафнис, който скитал край морето; Хлоя извеждала овцете на Дриас по-късно, бояло се момичето от закачките на пастирите. Разбойниците видели какъв строен и красив юноша е Дафнис и веднага съобразили, че ще им донесе повече пари от плячката, събрана от нивята. Затова оставили и козите, и посевите, подкарали го към кораба, а той плачел отчаяно и призовавал с виковете си Хлоя. Бързо отвързали въжето на кораба, налегнали енергично греблата и отплавали навътре в морето. Хлоя подкарала стадото, носела дар на Дафнис нова сиринга. Като видяла пръснатите кози и чула гласа на Дафнис, който продължавал да я зове, оставила овцете, хвърлила сирингата и бегом се озовала при Доркон да го моли за помощ.

29. Той лежал на земята страшно пребит и едвам дишал, толкова кръв загубил. Като видял Хлоя, старата обич го стоплила малко и рекъл: „Аз, Хлоя, ще умра след малко. Искях да защита стадото си и нечестивите разбойници ме пребиха като говедо. Ти трябва да спасиш Дафнис, да отмъстиш за мене и тях да погубиш. Научил съм кравите да се отзовават на гласа на сирингата и да тръгват подир песента, колкото и далече да пасат. Хайде, вземи тая сиринга и изсвири на нея песента, на която някога научих Дафнис, а той тебе научи. Другото ще го стори сирингата и кравите в морето. Подарявам ти тая сиринга, с която се състезавах и с която победих много воловари и козари. А ти в замяна дари ми целувка, докато съм още жив, и оплачи ме, като престана да дишам. И като видиш друг да пасе моите крави, спомни си за мене.“

30. Тия думи изрекъл Доркон, целунал я с прощална целувка и заедно с нея го напуснала и душата. А Хлоя грабнала сирингата, приближила я до устни и засвирила колкото можела по-силно. Кравите чули, познали песента, измучали и като една скочили в морето. Всички скочили тъй поривисто от едната страна на кораба, че при падането се образувала падина в морската повърхност, която след малко се

затворила и погълнала кораба. Тия, които изпадали, не случили еднаква съдба — разбойниците били препасани с меч, на гърдите с нагръдници с метални люспи, на краката с наколенници до средата на прасеца, а Дафнис бил бос, както пасял в полето, полугол, понеже било още горещо. Разбойниците плували известно време, но тежестта на въоръжението ги увлякла към дъното. Дафнис лесно изул дрехата си, но се изморил да плува — по-рано плувал само в река. След малко нуждата го научила как да постъпи. Вмъкнал се между кравите, хванал се с ръце по за един рог на две от тях и изплувал на брега без труд и без мъка, все едно, че се е возил на каруца.

31. Тъй се спасил Дафнис и съвсем неочаквано избягнал две опасности — измъкнал се от разбойниците и се спасил от корабокрушение. Намерил на брега Хлоя, която ту се смеела, ту плачела. Хвърлил се той на скута ѝ и запитал защо свирела със сирингата. А тя всичко му разказала — как изтичала при Доркон, на какво научил той кравите, как я накарал да свири и че Доркон е вече мъртъв. Само за целувката не споменала, досрамяло я. Решили да почетат своя благодетел, отишли и заедно с близките му погребали нещастния Доркон. Натрупали много пръст върху гроба, посадили плодни дръвчета и всеки принесъл жертва това, което произвеждал — възлели ѝ мляко, изстискали грозде и счупили отгоре много сиринги. Нажалените крави мучели наоколо, бягали край могилата объркани и безредни, а овчари и воловари казвали, че тъй кравите оплакват своя погинал пастир.

32. Като погребали Доркон, Хлоя завела Дафнис при пещерата на Нимфите и му помогнала, да се измие. Тогава за пръв път и тя измила пред Дафнис своето бяло и чисто от красота тяло, толкова чисто и красиво, че нямало защо да го мие. Накъсали цветя, които цъфтели в оня сезон, накичили статуите на Нимфите и окачили на скалата като дар сирингата на Доркон. След това се върнали да нагледат козите и овцете. Всички лежали, нито трева хрупали, нито блеели, сякаш от тъга, че не виждат своите пастири. Но щом Дафнис и Хлоя се появили и щом подвикнали обичайните думи, щом засвирили на сиринга,

овците скочили на крака и започнали да пасат, козите весело запръхтели и заскачали като че ли от радост, че е жив техният обичан козар. Ала Дафнис не можал да се развесели в душата си, тъй като видял Хлоя гола и се разкрила пред очите му потулената по-рано красота. Сърцето му се свивало като отровено, дишането му ставало ту често и буйно, като че ли някой го гонел, ту секвало, все едно, че се изморил до смърт преди малко в тичане. Къпането при пещерата му се сторило много по-страшно от корабокрушението и мислел, че душата му останала при разбойниците. Простичък юноша, не познавал още разбойничеството на любовта.

[1] *Стадий* — гръцка мярка за дължина, приблизително равняваща се на 180–190 метра. — Б.пр. ↑

[2] *Вещите за разпознаване* се оставяли при подхвърленото дете, за да може по-късно да бъде разкрит произходът му. Но това е по-скоро традиционен литературен мотив, идещ от новата атическа комедия, не толкова житейска практика. — Б.пр. ↑

[3] *Дафнис* — традиционно пастирско име; в митологията легендарен сицилийски пастир, син на Хермес и на една нимфа, с необикновена красота, възпитан от Пан и от Нимфите. — Б.пр. ↑

[4] *Извита флейта* (или по-точно косата) — свирка, която има странично приспособление, втъкнато в нея, през което се духа. — Б.пр. ↑

[5] *Сиринга* (или флейтата на Пан) — музикален инструмент, състоящ се от пет, седем или девет свързани тръстикови цеви с различна дължина. Сравнявали я с крило на птица (срв. описанието в кн. I, гл. 10). — Б.пр. ↑

[6] *Хлоя* — традиционно буколическо име; по произход епитет на Деметра, покровителка на младите растения; в превод означава „млада шума“. — Б.пр. ↑

[7] *Асфодел* (или бардун) — лилиеподобно растение с бели цветове. — Б.пр. ↑

[8] *Превръзка* е кърпата, с която жените в античността опасвали гърдите си под или върху дрехата. — Б.пр. ↑

[9] Това описание крие много прилики с прочутото стихотворение на Сафо (№2 от нейния сборник), от което вероятно е

инспирирано. Срв. също „по-бледа от тревата...“ в кн. I, гл. 17, което се покрива със ст. 14–15 на същото стихотворение. — Б.пр. ↑

[10] *Вакханки* — жени, почитателки на Дионис; името им се образува от неговото прозвище Вакх (Бакх); наричат се още менади или басариди. З шествието в чест на Дионис те вървели, увенчани с бръшлян, облечени в еленови кожи, в ръцете държали тирсове — тояга, увита с бръшлян, лозови листа, на върха с борова шишарка. — Б.пр. ↑

[11] Според мита козата Амалтея кърмила Зевс на остров Крит, където майка му Рея го укрила от Кронос. — Б.пр. ↑

[12] *Дионис* — бог на растителността, покровител на лозарството, представян през по-късната епоха като красив безбрад изнежен юноша. — Б.пр. ↑

[13] *Сатири* — горски божества, демони на плодородието, причислени към свитата на Дионис, когато той бил приет в Олимпийския пантеон. В по-ранната епоха са конски, а по-късно козлоподобни същества, подобни на бог Пан. — Б.пр. ↑

[14] *Хоплит* — тежковъоръжен войник. — Б.пр. ↑

[15] Замерването с ябълки означава символично любовно предложение. Ябълката в античния свят е любовен символ. — Б.пр. ↑

[16] *Мирта* — вечнозелено дърво или храст в Средиземноморието, смятано в античността за символ на младостта и на красотата и за свещено на Афродита. — Б.пр. ↑

[17] *Питюс* предпочела според мита любовта на Борей, затова Пан я убил, като я блъснал от скала, а тя се превърнала в ела. — Б.пр. ↑

[18] *Тирски разбойници* — морски пирати, финикийци от град Тир, които се занимавали също и с търговия на роби, както се разбира и от пасажа. — Б.пр. ↑

[19] *Карийски кораб* — т.е. построен в Кария, област в Южна Мала Азия, прочута с корабостроенето си. — Б.пр. ↑

КНИГА ВТОРА

1. Есента била в разгара си. Наближавал гроздобер и всички работели усилено: един стягал линовете, друг миел делвите, трети плетял кошове. Един острел косерите, с които режат чепките, друг търсел камък, удобен за пресоване на зърната, трети пък сечел сухи клони, които палели нощем, за да е светло, когато пренасят ширата. И Дафнис и Хлоя оставили козите и овцете и вложили в друго силата на своите ръце. Дафнис пренасял грозде в кошове, хвърлял го в линовете и го тъпчел, после наливал виното в делви. А Хлоя приготвяла храна за берачите, поднасяла им да пият старо вино и беряла от по-ниските лози. Лозата в Лесбос е ниска, не прораства като асма и не лази по дърветата, а стели пръчките си на ниско и пълзи като бръшлян; и едно детенце, току-що освободило ръчици от пелените, и то може да стигне чепките грозде.

2. Както винаги в тия Дионисови дни, когато се ражда виното, повикали от околността да помагат жени. Като гледали Дафнис, те се възхищавали и говорели, че е красив като Дионис. А една по-смела дори го и целунала. Това развълнувало Дафнис, а Хлоя натъжило. Момците пък край линовете подхвърляли какви ли не закачки на Хлоя и като сатири край вакханка подскачали лудо и викали, че искат да бъдат овце и тя да ги пасе. Сега пък тя се радвала, а Дафнис се нажалявал. И двамата копнеели по-бързо да свърши гроздоберът, да се върнат по старите места и далеч от грубите викове, отново да слушат гласа на сирингата и блеенето на стадата. И не след дълго лозите били обрани, делвите се изпълнили с шира и нямало нужда от толкова ръце. Тогава Дафнис и Хлоя подкарали стадата към пасбището и с радост изтичали да се поклонят на Нимфите, отнесли им гроздове заедно с лозова клонка, първия плод на гроздобера. А и по-рано никога не минавали, без да ги почетат — и сутрин, като излизали на паша, отивали за поздрав, и вечер, на връщане, за поклон, и какво ли не им

носели — цветя, плодове и зелени клонки и мляко възливали. По-късно богините им се отблагодарили. А тогава Дафнис и Хлоя също като кученца, пуснати от синджира, скачали, свирели на сиринга, пеели и се боричкали с козлите и овните.

3. Един ден, както играели, изправил се пред тях старец в козя кожа, на краката с цървули, през рамото с торба, и то старовремска. Седнал до тях и рекъл следното:

„Старият Филетас съм аз, деца. Изпял съм толкова песни на тия Нимфи, толкова песни съм изсвирил на Пан, много стада крави съм водил само със свирка и песен. Ида да ви разкажа какво видях, да ви предам какво чух. Имам градина, отгледал съм я с ръцете си. Само тя ми е грижата, откак от старост престанах да излизам със стадото. Носи ми тя всички плодове и цветя, които ражда земята от ранна пролет до късна есен. Напролет рози, лилия, зюмбюл, тъмни и светли теменуги, лете мак, круша, разни видове ябълки, а есен грозде, смокини, нар и зелена мирта. Събират се сутрин в моята градина ята птици — едни, за да се нахранят, други — да пеят. Хладно и сенчесто е там и три изворчета я поят и ако не беше тръненият плет, който я опасва, човек би я взел за гора.

4. Влизам днес към обед в градината и виждам между наровете и миртата гледа детенце, а в шепите му нарове и миртов плод. Момченце, бяло като мляко и русо като огън, кожата му блести, като че ли току-що се е окъпало. Голичко беше и самичко. Къса си весело плодове, все едно, че е в собствената си градина. Аз се втурнах да го хвана — каквото беше палаво, страх ме беше да не изпочупи наровете и миртовите храсти. А то леко и ловко се изплъзва, пъхне се под трендафила, скрие се под маковете, пъргаво като яребиче. Колко пъти съм гонил козлета сукалчета, колко пъти съм се задъхвал подир наскоро родени телета. Но това детенце беше страшно хитро и неуловимо. Уморих се аз, старецът, опрях се на тоягата, дебна го да не избяга и го питам на кой съсед е дете и какво търси да бере плодове в чужда градина. То нищо не отвърна, изправи се наблизко, усмихна се чаровно и започна да ме замеря с мирта и бог знае как, стопи ми гнева.

Помолих го да приближи, без да се страхува, заклех се в миртата, че ще го пусна да върви, че ще му дам ябълки и нарове и че ще му позволя да си къса плодове и да бере цветя колкото си иска, само да ми подари една целувка.

5. Тогава то звучно се разсмя и чух гласа му. Такъв глас не може да има нито славей, нито лястовица, нито лебед, дори да е на моите години. «Мене, Филетас, не ми свиди да те целуна, защото желанието ми за целувки е по-голямо от твоето желание да ти се върне младостта. Но я виж подхожда ли на възрастта ти тоя дар. Веднъж само да те целуна, и старостта няма да те спре да ме гониш. Мен не може да ме улови ни ястреб, ни сокол, ни ако има друга птица, по-бърза и от тях. И не съм дете, макар на дете да приличам, а съм по-стар^[1] и от Кронос, и от самото време. И те зная от годините, когато в крехка младост пасеше в оная планина широкото стадо говеда. До тебе бях, когато свиреше на сиринга край ония букове и когато обичаше Амарилида. Но ти не ме виждаше, макар да стоях тъй близо до момичето. И аз ти я дадох за жена. И ти се родиха деца, вече добри воловари и земеделци. А сега се грижа за Дафнис и Хлоя като пастир. И когато сутрин ги събера заедно, идвам в твоята градина, радвам се на цветята и храстите, къпя се в тия извори. Затова ти са красиви цветята и дърветата, защото моето къпане ги оросява. Я виж има ли някъде счупена клонка, откъснат плод, стъпкано цвете, размътено изворче и се радвай, че си единственият човек, видял на стари години това дете.»

6. Тъй рече, подскочи на миртата като малко славейче и от клон на клон промъкна се през листака и пропълзя на върха на дървото. Погледнах го и видях крилцата на гърба му, лъкчето между крилата. Повече нищо не видях, нито лъкчето, нито него. Ако тия коси не са побелели напразно и ако с възрастта не съм загубил ума си, вие, деца, сте посветени на Ерос и Ерос се грижи за вас.“

7. Дафнис и Хлоя слушали омаяни разказа му, все едно, че слушали приказка. Тогава попитали Филетас какво всъщност е Ерос,

дете или птица, и каква му е силата. Филетас пак заговорил: „Той е бог, деца, млад, красив и с крила. Затова се радва на младостта, търси красотата и окрилява душите на хората. Мощта му надминава мощта на Зевс. Той владее изначалните неща, владее звездите, владее другите богове. Има повече власт, отколкото вие над вашите кози и овце. Всички цветя са дело на Ерос, както и ето тия дървета. Той кара да текат реките и да веят ветровете. Виждал съм влюбен бик да мучи като ужилен от стършел, виждал съм козел как люби коза и я следва по петите. И аз сам съм бил млад и лудо обичах Амарилида. Нито за ядене мислех, нито вода поднасях до устни, нито съм ме хващаше. На душата ми беше болно, сърцето ми биеше тревожно, тялото ми потръпваше от студ. Виках, като че ли ме биеха, мълчах като мъртъв, в реката се хвърлях да угася огъня. Пан зовях да ми помогне, тъй като и той е бил влюбен в Питюс. Благодарях на Ехо, че повтаря след мене името на Амарилида. Чупех моите сиринги, задето омайваха кравите, но Амарилида не ми довеждаха. Срещу Ерос няма цяр, който да се яде или пие, нито пък с песен се лекува. Любовта само целувки и прегръдки я лекуват и ако влюбените легнат и се притиснат голи.“

8. Това ги поучил Филетас и си тръгнал. Дарили го със сирене и с един млад козел, вече с рога. Чули вече името Ерос, като останали сами, усетили как сърцата им се свиват от мъка. А вечерта се върнали в кошарите и започнали да сравняват това, което разказал старецът, с това, което изпитвали: „Страдат влюбените, ние също. До храна не се докосват, както и ние не се докосвахме. Да спят не могат, а ето това се случва и с нас в момента. Струва им се, че горят, и нас ни гори огън отвътре. Желаят да се гледат един друг, затова се молим да дойде по-скоро денят. Като че ли това е любовта и ние се обичаме, без да знаем. А ако това не е любов и аз не съм обичан, защо страдаме толкова и защо се търсим? Прав е Филетас за всичко, което каза. Детето от градината се е явило насън и на бащите ни и е наредило да ни пратят със стадата. Възможно ли е човек да го хване? То е малко и винаги се изплъзва. И възможно ли е човек да му избяга? Има крила и винаги ще те достигне. От Нимфите ли помощ да подирим? Но Пан не е помогнал на Филетас, когато обичал Амарилида. Към тия лекарства, дето спомена, към тях трябва да се обърнем — трябва да се целунем,

да се прегърнем и да легнем голи на земята. Хладно е сега, но ще търпим, щом и Филетас е търпял.“

9. Такъв урок си дали те насаме онази нощ. Извели на другия ден стадата на паша и щом се зърнали, целунали се и нещо, което по-рано не правели — прегърнали се. Но третото се побоели да сторят — да се съблекат и да легнат. Твърде смело било то не само за едно невинно момиче, но и за юношата козар. Нощта отново прекарали в безсъница, за станалото мислели, за нестаналото се укорявали. „Целунахме се, не помогна. Прегърнахме се, и от това нищо не излезе. Сигурно лежането заедно е единственото лекарство срещу любовта. Трябва да опитаме и него. Несъмнено има то някоя сила, по-голяма от целувката.“

10. При тия мисли естествено сънували и любовни сънища, целувки и прегръдки. И това, дето не сторили през деня, сторили го насън — лежали заедно голи. На следния ден скочили още по-луди от силата на бога, подкарали със свирукане стадата и бързали да се целуват. Щом се видели, затичали се с усмивка един срещу друг. Целували се, прегръщали се, но към третото не пристъпили. Дафнис не смее да спомене, а Хлоя не искала да бъде първа. Но случаят сам им помогнал.

11. Седнали един до друг при ствола на един дъб, вкусвали от сладостта на целувката и не можели да се наситят. Прегръдките им позволявали да се целуват дълго. При една по-силна прегръдка Дафнис привлякъл Хлоя към себе си и тя полегнала възнак. И той се отпуснал до нея, увлечен от целувката. Тогава познали това, което видели насън, и дълго лежали така като привързани. Но понеже не знаели какво да сторят, сметнали, че това е то границата на любовната наслада, и тъй напусто прекарали по-голямата част от деня. Привечер подкарали стадата, изпълнени с омраза към нощта. И може би щели да открият истината, ако едно събитие не объркало цялата околност.

12. Богати младежи от Метимна^[2] решили да се позабавляват по време на гроздобера във от града, спуснали в морето малък кораб, поставили на греблата свои роби и заплавали по крайбрежието на Митилена. Брегът бил с удобни заливи, застроен с богати вили, имало приятни плажове, градини и гори. Някои създали природата, други — човешката ръка. И всичко това било точно за весела младежка компания. Плавали те, някъде спирали, после пак потегляли. Лудория никаква не сторили, какви ли не приятни занимания не измислили — ловили риба между камъните, като закачали на някоя скала край морето въдици от тръстикова пръчка с лека връв и кукичка на върха; ловели с кучета и мрежи зайци, които прогонвали в лозята, като вдигали шум. И с ловитба на птици се занимавали, в капаните им се хващали диви гъски, диви патици и дропли. Забавлявали се и в същото време си набавяли храна. А ако им трябвало нещо, купували го от селяните в околността, плащали им скъпо и прескъпо. Имали нужда само от хляб, вино и покрив, защото не било много безопасно да се ношува край морето есен. Така че изтеглили корабчето на брега да не би някоя нощ да излезе буря.

13. Веднъж един селянин търсел въже, трябвало му, за да изтегли камъка, с който се мачка гроздето; другото му се скъсало. Без да го забележат, слязъл на брега и понеже не пазели корабчето, развързал въжето, отнесъл го у дома си и си послужил за каквото му трябвало. На сутринта младежите от Метимна затърсили въжето, но никой не признал, че го е взел, помърморили малко срещу домакините си и отплавали. Минали тридесет стадия и хвърлили котва край земите, където живеели Дафнис и Хлоя. Решили, че полето е удобно за лов на зайци. Понеже нямали въже да вържат корабчето, изплели от зелено лико нещо като въже и с него вързали за сушата кърмата. После пуснали кучетата да душат и където им се сторило най-подходящо, поставили мрежи. Кучетата се разтърчали, разляяли се и изплашили козите. Те хукнали от склоновете към морето. И понеже на брега нямало какво да хрупат, като приближили корабчето, намерили се сред тях някои по-дръзки и изгризали ликото, с което било вързано.

14. А в момента в морето се вдигнало вълнение, духал вятър от планината. Обратното вълнение малко по малко отвлякло корабчето в морето и то скоро се оказало доста навътре. Като усетили, едни от младежите дотичали на брега, другите засъбирали кучетата. Понеже се развикали, скоро се стекли всички селяни от околните земи, но вече било късно. Вятърът се усилвал и течението бързо отнасяло корабчето навътре. Не била малка загубата на младежите от Метимна. Затова затърсили чии са козите. Намерили Дафнис, заудряли го и опитали да му смъкнат дрехата. Един грабнал каиш за куче и му извил ръцете да ги върже. Дафнис викал, дърпал се и молел селяните, зовял на помощ Ламон и Дриас. А те били старци, жилави в ръцете, груби и калени от полската работа, затова успели да го отърват и наложили случаят да бъде решен от третейски съд.

15. Другата страна искала същото. Тогава избрали за арбитър Филетас воловаря. Бил най-възрастен от присъстващите и се ползувал сред селяните с името на изключително справедлив човек. Първи изнесли обвинението си младежите от Метимна. Говорили кратко и ясно като за пред арбитър воловар:

„Пристигнахме в тия земи на лов. Вързахме нашето корабче със зелено лико, оставихме го край брега и тръгнахме с кучетата на лов. В това време на брега слезли козите на това момче, изяли ликото и отвързали корабчето. Виждаш го, носи се в морето. Знаеш ли с какви ценни неща е пълно? Колко дрехи загубихме, колко такъми за кучета, колко пари! С тях бихме могли да купим всичките тия земи. В замяна, на загубеното ще отведем този негоден козар, който пасе козите си край морето, като че ли е моряк.“

16. Такива били обвиненията на младежите от Метимна. Дафнис се чувствувал много зле след ударите, които му нанесли, но като видял, че и Хлоя е сред присъстващите, превъзмогнал всичко и ето как се защитил:

„Аз добре паса козите си. И никога никой селянин не ме е корил, че моя коза е пасла в нечия градина или е скършила лозов ластар. Тия ловци са негодни и кучетата си зле са дресирали, защото се разтичаха

навсякъде, лудо се разляяха и подгониха като вълци моите кози от склоновете и полето към морския бряг. Изгризали били ликото. Естествено е, на голия пясък не расте трева, не растат храсти, нито мащерка. Корабчето са отнесли вятърът и морето. Лошото време е виновно, не козите. Имало вътре дрехи и пари. Може ли да се повярва, че нормален човек ще върже в такъв случай корабчето с лико?“

17. Това рекъл Дафнис и заплакал. Всички селяни се нажалили, а Филетас, арбитърът, се закле в Пан и в Нимфите, че Дафнис няма никаква вина, нито козите му и че са виновни вятърът и морето, но тях той не може да съди. Думите на Филетас не убедили младежите от Метимна, гневът им избухнал и те опитали да вържат Дафнис и да го отведа. Тогава селяните се възмутили и се спуснали отгоре им като ято скорци или чайки. Отървали Дафнис, който също се биел, и като ги наложили здраво със сопите си, скоро ги обърнали в бяг. И ги гонили чак докато ги изхвърлят извън границите на тяхното землище.

18. Додето селяните гонели младежите, вече в пълна безопасност Хлоя отвела Дафнис при пещерата на Нимфите и умила окървавеното му лице — някой успял да му разбие носа. После измъкнала от торбата парче хляб, отчупила сирене и му дала да яде. И за да го утеши и успокои напълно, целунала го сладко с нежните си устни.

19. Ето това зло се случило на Дафнис. Но разправията не свършила дотук. Младежите от Метимна едвам се добрали до дома си. Тръгнали те по море, а се върнали пеша, тръгнали надут и весели, а се върнали пребити и изранени. Събрали те гражданите и излезли пред тях с клончета на молители^[3] — молели да им помогнат и да отмъстят за тях. Разбира се, истината напълно скрили, за да не станат посмешище, че така били наредени от овчари. Обвинили митиленците, че им отвлекли кораба и им разграбили имуществото също като във военно време. Като видели раните, гражданите повярвали и решили, че е редно да отмъстят на митиленците за тия юноши, които били от най-видните домове на града. Взели решение да започнат без предизвестие

война с Митилена. Наредили стратегът^[4] да излезе с десет кораба и да опустоши митиленското крайбрежие. Тъй като зимата вече приближавала, сметнали, че не е много сигурно да доверят на морето по-голям флот.

20. Стратегът вдигнал котва още на следния ден. Войниците сами гребели. Доплавал до крайбрежните земи на Митилена, заграбил много овце, много жито и вино, тъй като наскоро завършил гроздоберът, пленил и немалко хора, които работели по тия земи. Доплавал и до местата, дето живеели Дафнис и Хлоя, мълниеносно дебаркирал и отнесъл всичко, което му попаднало. В това време Дафнис не пасял козите, ами насичал зелена шума в гората, храна за козите през зимата. Като зърнал отгоре грабителите, скрил се в хралупата на един издъхнал бук. А Хлоя се грижела за стадата и като я погнали, намерила убежище при Нимфите и помолила войниците да пощадят нея и животните в името на богините. Но не чули молбата ѝ. Подиграли се надменно със статуите на Нимфите, подгонили стадата, отвлекли и Хлоя, като я подкарали с ликови камшици също като коза или овца.

21. Понеже корабите им били натъпкани догоре с каква ли не плячка, отказали се да плават нататък и решили да се отправят назад, бояли се и от враговете, и от зимата. Отплавали те и доста труд положили — трябвало да гребат, тъй като нямало вятър. Щом усетил, че си отишли, Дафнис слязъл в пасбището, дето пасели, и не намерил нито козите, нито овцете, нито Хлоя. Пусто и тихо било наоколо; сирингата, на която сладко свирела Хлоя, лежала захвърлена. Дафнис се развикал, жално завайкал; тичал ту при бука, дето седели, ту на морския бряг, надявал се, че ще я намери, ту при пещерата на Нимфите, където потърсила убежище, когато я подгонили. Там се хвърлил на земята и укорил Нимфите, задето предали Хлоя.

22. „При вас е била Хлоя, когато са я грабнали, и вие сте можели да гледате спокойно! А тя ви плетеше венчета, възливаше ви първото

мляко, ето и нейната сиринга, неин дар за вас. Вълк не успя да ми грабне дори една коза. А враговете грабнаха и цялото стадо, и другарката ми. Ще одерат козите ми, ще жертвуват овцете, а Хлоя ще живее отсега нататък в някой град. Имам ли сили да се вдигна и да се върна при татко и мама без козите, без Хлоя? И какво ще върша отсега нататък? Няма вече какво да паса. Тук ще лежа и ще чакам смъртта или някое друго нападение. А ти, Хлоя, дали страдаш? Спомняш ли си тия поляни, спомняш ли си пещерата на Нимфите и мене, твоя другар? Или те утешават овцете и козите, също станали пленници заедно с тебе?“

23. Както нареждал и плачел в скръбта си, потънал в дълбок сън. И ето изправят се до него трите Нимфи, красиви и стройни жени, боси, полуголи, с разпуснати коси, подобни на статуите. Отначало като че ли само жалели нещастния Дафнис. А после най-възрастната рекла следното, за да го ободри:

„Недей ни кори, Дафнисе. За нас Хлоя е по-голяма грижа, отколкото за тебе. Ние я пожалихме, когато я подхвърлиха като бебе в тая пещера, и се погрижихме за храната ѝ. Тя няма нищо общо нито с поляните, нито с овцете на Дриас. И сега сме се погрижили за нея — няма да я отведат в Метимна и няма да стане робиня, нито пък ще бъде част от военната плячка. Познаваш ли Пан, чийто образ е поставен, под оная там ела? Него вие никога не сте почитали с цветя. Но ние го помолихме да ни стане помощник, за да спасим Хлоя. Той познава добре военните дела, водил е много войни. Той вече се отправи срещу метимняните и няма да им е лесно с такъв враг. Недей да се мъчиш, стани и иди да те видят Ламон и Миртала. И те са се проснали от скръб на земята, мислят, че и ти си част от плячката. А утре Хлоя ще се върне с козите и с овцете, пак ще пасете заедно стадата и пак ще свирите заедно на сиринга. За всичко друго грижа ще има за вас Ерос.“

24. Това видял и чул Дафнис насън. Събудил се, скочил и облян в сълзи от радост и от мъка, поздравил ничком статуите на Нимфите и обещал, щом Хлоя се върне, да им принесе в жертва най-хубавата коза. Изтичал при елата, където стояло изображението на Пан с кози крака и

с рога на главата, в едната ръка държал сиринга, с другата козел, който се дърпал и подскачал. Дафнис поздравил ничком и Пан, помолил го за Хлоя и обещал да му принесе в жертва козел. И чак надвечер, когато слънцето залязвало, пресъхнали сълзите на Дафнис и се свършила молитвата му. Тогава вдигнал шумата, дето насякъл, и тръгнал към кошарата. На Ламон и Миртала олекнало на сърцето и те се изпълнили с радост. Дафнис хапнал малко, после потънал в сън и в съня със сълзи се молил пак да види Нимфите, молил се по-скоро да дойде денят, в който обещали да му върнат Хлоя. Оная нощ му се сторила най-дългата от всички. А ето какво се случило в нея.

25. Като минал десетина стадия, стратегът на метимняните решил да даде отдых на войниците, които били крайно изморени от набезите по крайбрежието. Достигнал до един нос, който навлизал дълбоко в морето и образувал залив с формата на полумесец. В него морето било много по-спокойно, отколкото дори в пристанище. Там наредил да закотвят корабите доста далече от брега, тъй че селяните от околността да не могат да ги нападнат. Тогава пушнал метимняните да почиват и да се веселят. Те имали подръка каквото пожелаят, при толкова плячка започнали да пият, да се веселят, също като на победен празник. Но малко след като се стъмнило, веселието вече утихвало с идването на нощта, изведнъж цялата земя като че ли пламнала в огън и чули ясно шум на гребла — все едно, че към брега приближавал огромен флот. Някой викнал „на оръжие“, друг призовавал стратега, на трети му се сторило, че е ранен, друг пък се прострял на земята също като мъртъв. Човек би казал, че гледа нощно сражение, а врагове нямало никакви.

26. Тъй прекарвали нощта. А денят бил много по-страшен от нощта. Козлите и козите на Дафнис се увенчали с вързал бръшлян, а Хлоините овни и овце завили като вълци. Тя пък имала на главата си венец от елови клонки. И в морето се случили невероятни неща. Когато опитали да вдигнат котвите от дълбината, те останали на дъното. Щом загребали с веслата, всички до едно се строшили. Делфини започнали да подскачат край корабите, заудряли ги с опашки

и строшили железните скоби^[5]. Дочули и свирнята на сиринга от стръмната скала на носа. Но тая свирня не доставяла радост, ами плашела като военна тръба. Объркали се, хукнали към оръжието, завикали към невидимите врагове, молели отново да се стъмни, за да се отпуснат и починат. За ония, които не загубили разсъдък, било ясно, че всички тия необясними шумове и видения идат от Пан, който е нещо разгневен на моряците. Но не можели да схванат причината — светилище на Пан не били грабили. Докато около пладне стратегът не без божия повеля потънал в дълбок сън. В съня му се явил Пан и рекъл следното:

27. „О вие, най-безбожни и най-престъпни от всички хора, какво дръзнахте с безумните си сърца? Вдигнахте война в полята, които толкова обичам, отвлякохте стада, крави, кози и овце, които аз закрилям. Откъснахте от жертвеника момичето, което Ерос иска да направи героиня на една любовна история. Не се посвенихте да го направите пред очите на Нимфите, пред моите очи, очите на Пан. Няма да видите Метимна, натоварени с такава плячка, нито ще убегнете на тая сиринга, която ви обърква. Ще ви удавя, храна на рибите ще станете, ако не върнете незабавно Хлоя на Нимфите, а също стадата на Хлоя, козите и овцете. Стани и свали на брега момичето, а заедно с нея и това, което ти наредих. А тебе аз ще те водя по морето, както и нея по сушата.“

28. Съвсем объркан и уплашен, Бриаксис, тъй се казал стратегът, скочил, повикал капитаните на корабите и наредил незабавно да издирят Хлоя измежду пленниците. Веднага я открили и я отвели при него. Не било трудно, седяла на едно място, увенчана с венец от елови клонки. И това му доказало верността на съня. Той веднага я свалил от главния кораб на брега. Не минало много време, от скалата прозвучала сирингата, но мелодията не била войнствена, не всявала страх, била овчарска, с такива песни водели овцете на паша. И овцете затичали по поставените дъски към брега, но копитата им се плъзгали, също и козите, но те били по-смели, понеже привикнали да се спускат по стръмно.

29. Обиколили те Хлоя в кръг, като че ли щели да играят хоро, заскачали, заблели и всякак се радвали. А козите, овцете и кравите на другите пастири останали в трюмовете на корабите, без да мърдат от местата си, като че ли песента на сирингата не се отнасяла за тях. Всички се удивили на силата на Пан и го приветствували. Тогава се случили още по-чудни неща в морето и на сушата. Корабите заплавали, преди да вдигнат котва, а пред главния кораб подскачал и ги водел делфин. Овцете и козите повел очарователен звук на сиринга. Но свирещия никой не виждал. Те вървели напред, хрупали трева, доволни и разнежени от песента на сирингата.

30. По време на следобедната паша Дафнис съгледал от една височина стадата и Хлоя и възкликнал: „О, Нимфи! О, Пане!“ Затичал надолу в полето към Хлоя, прегърнал я и паднал, обезумял от радост. Тя едвам го свестила и стоплила с целувки и прегръдки. Тогава се вдигнали и отишли при техния бук. Седнали до ствола и Дафнис запитал как успяла да се измъкне от толкова много врагове. А тя му разказала всичко поред — как рогата на козите се увенчали с бръшлян, разказала за воя на овцете и как главата ѝ се обкичила с елови клонки, как земята като че ли била обхваната в огън, разказала за първата и втората свирня на сирингата, първата войнствена, другата мирна, разказала за страшната нощ и как песен на сиринга я водела по пътя, който не познавала. Тогава Дафнис си спомнил съня с Нимфите и разбрал, че всичко това сторила ръката на Пан. И той разказал на Хлоя какво видял и какво чул, и как Нимфите го принудили да се върне към живота в момента, когато решил да умре. А после Дафнис пратил Хлоя да доведе Дриас и Ламон и да донесе всичко необходимо за жертвоприношение. В това време той хванал най-хубавата коза, увенчал я с бръшлян, както се явила на враговете същия тоя ден, възлял мляко върху рогата ѝ и я заклал в жертва на Нимфите. След това я увесил, одрал я и принесъл кожата като свещен дар.

31. Когато дошли Хлоя и другите с нея, Дафнис запалил огън, една част от месото сварил, другата опекол. След това поднесъл на Нимфите свареното и възлял кратер, пълен с шира. После настлал зелена шума, възлегнали и се отдали на пиене и веселба. Но Дафнис не забравил да наглежда стадата да не би да изскочи вълк и да направи същата пакост, която искали да сторят враговете. Изпели няколко хвалебни песни към Нимфите, дело на пастири от стари времена. А като се стъмнило, останали да спят в полето. На следния ден поменали и Пан. Окичили козела, дете води стадото, с елов венец, отвели го до елата пред изображението на Пан, възлели на главата му вино и с благословии към бога го принесли в жертва, после го увесили и одрали. Част от месото сварили, другата част опекли, после положили всичко надалече върху поляната сред листака. А кожата заедно с рогата забили върху елата до статуята на Пан. Тъй по пастирски дарили пастирския бог. От месото най-напред поднесли на него, извършили и възлияние с един по-голям кратер, Хлоя изпяла химн, а Дафнис свирил на сиринга.

32. После възлегнали да пируват. В това време приближил воловарят Филетас, който носел венчета и свежа лозова клонка с чепка грозде за Пан. Съпровождал го най-малкият му син Титир, светлооко рижо момче с бяла кожа и палав поглед. Вървял той след баща си и леко подскачал като козле. Всички скочили и увенчали заедно с Филетас статуята на Пан, окичили в клоните на елата лозовата пръчка, после поканили Филетас и сина му да възлегнат на трапезата. И като пийнали, старците се разбърбали, спомнили си как пасели едно време като млади, колко набези на разбойници избягнали; един се поперчил, че убил вълк, друг — че след Пан бил най-добрият свирач на сиринга. Филетас бил тоя, дете се похвалил за свиренето.

33. Дафнис и Хлоя как ли не го молили да научи и тях на своето изкуство и да посвири на празника на бога, който толкова обича сирингата. Съгласил се Филетас, макар да обвинил старостта, че му отнела силата на дъха, и взел сирингата на Дафнис. Но малка била тя за неговото умение; добра била за устата на малко момче. Затова

Филетас пратил Титир да донесе неговата сиринга; кошарата им се намирала на около десет стадия. Момчето хвърлило горната си дрешка и по ризка хукнало като сърне. Тогава Ламон решил да им разправи приказката за сирингата, която някога му изпял един козар от Сицилия срещу един козел и сиринга в замяна.

34. „Тази сиринга едно време не била музикален инструмент, а красиво и сладкопойно момиче. Пасяло козите, играело с Нимфите и пеело тъй, както пее тя днес. А Пан я гледал как пасе, как си играе и пее. Един ден приближил и замолил това, което желяел. Обещал й да стори тъй, че всичките й кози да близнят. А тя се надсмяла над любовта му и рекла, че никога няма да се съгласи да има любим, който не е нито козел, нито човек. Погнал я Пан, решил да я грабне със сила. Сиринга обаче побягнала и Пан не успял да я хване. Уморила се от бягането, скрила се сред тръстиките и изчезнала в мочура. Разгневен, Пан изсякъл тръстиките, но момчето не намерил. Тогава разбрал какво зло сторил и измайсторил тая свирка, като свързал с восък неравни по дължина тръстики тъй, както любовта им със Сиринга била неравна. И онова хубаво момиче сега е тази чудна свирка сиринга.“

35. Едва свършила приказката, едва Филетас похвалил Ламон, че разказът му е по-сладък от песен, и ето — Титир се върнал със сирингата на баща си. Голяма била тя, от едри тръстики, а там, дето ги свързвал восък, и с бронз украсена. Човек би казал, че това е оная първа сиринга, която измайсторил едно време Пан. Вдигнал се Филетас, седнал на ложето от шума. Най-напред опитал една по една цевите, няма ли някоя запушена. Щом се уверил, че всичко е наред, вдъхнал дълбоко, по младежки, и силно засвирил. Човек би помислил, че свири не една, а няколко сиринги. Толкова звучна и силна била сирингата. Малко по малко Филетас намалил силата и подкарал по-нежнo песента. Показал им целия майсторлък на овчарската свирка: как трябва да се свири, за да се водят кравите, кое подхожда за козите и кое обичат овцете. Нежна била свирнята за овцете, силна за кравите, а за козите остра. На една само сиринга той можел да имитира всички други.

36. Всички лежали мълчаливо и се наслаждавали. Тогава Дриас станал и помолил Филетас да засвири Дионисовата песен и заиграл пред тях гроздоберов танц. Показал бране на грозде, пренасяне на кош с грозде и мачкане на зърната, също как се пълнят делви и как се отпива шира. Показал Дриас в танца си всичко тъй картинно и тъй точно, че пред очите им изникнали лозите, линовете и делвите и като че ли наистина Дриас отпивал шира.

37. След Ламон и Филетас и старият Дриас получил похвали за танца си. Той целунал Дафнис и Хлоя, а те бързо скочили и изиграли в танц приказката, дето разказвал Ламон. Дафнис играел Пан, а Хлоя — Сириंगा. Той я молел и предумвал, а тя пренебрежително се смеела. Погнал я той, бягал на върха на пръстите си, уж като Пан с копитата си, а Хлоя пък се правела на уморена от бягането. Накрая тя изчезнала в леса, уж че той бил тресавището. Дафнис взел голямата сириंगा на Филетас и засвирил скръбно, за да покаже, че обича; любовно, за да я предума; призивно, за да я извика. Филетас се възхитил, станал бързо, целунал го и му подарил сирингата, като му пожелал и той един ден да я остави на достоен наследник.

38. А своята малка сириंगा Дафнис принесъл дар на Пан. После целунал Хлоя, все едно, че наистина изчезнала и наистина я намерил, и подкарал стадото със свирнята на сирингата, защото вече се здрачавало. И Хлоя подкарала овцете, и тя ги водела с песента на своята сириंगा. И козите вървели до овцете, и Дафнис близо до Хлоя, тъй че чак до здрач се радвали един на друг и се уговорили да изведат по-рано утре стадата. Тъй и сторили. Едва-що се съмнало, излезли на паша. Първо поздравили Нимфите, после Пан, после седнали под дъба и засвирили. Целували се и се прегръщали, лежали на земята и се вдигнали и пак нищо повече не направили. Хапнали и пили вино, смесено с мляко.

39. От ден на ден милувките им ставали по-горещи и по-дръзки. И на любовни наддумвания се отдали, а скоро стигнали и до любовни клетви. Дафнис отишъл при изображението на Пан под елата и се заклел, че сам, без Хлоя, няма да живее дори и ден. А Хлоя се заклела на Дафнис, като влязла в пещерата на Нимфите и там изрекла, че ще обича само него и в живота, и в смъртта. И толкова простодушно момиче била тя, че като излязла от пещерата, поискала Дафнис да ѝ се закълне втори път. Ето какво казала: „Дафнисе, Пан е бог влюбчив и неверен. Бил е влюбен в Питюс бил е влюбен в Сирина. И вечно ще тича подир Дриадите^[6], вечно ще тревожи със задирията си Епимелидите^[7]. Немарлив е той в своите клетви, затова ще немари и да те накаже, дори да идеш при повече жени, отколкото са цевите на сирингата. Ти ми се закълни с оная овчарска клетва, закълни се в оная коза, която те е откърмила, че няма да оставиш Хлоя, додето и тя ти е върна. Но ако съгреши спрямо тебе и спрямо Нимфите, бягай от нея, мрази я и я убий като вълчица.“

Радвал се Дафнис на нейната невяра, застанал на сред козето стадо, с едната ръка хванал коза, с другата козел, и се заклел да обича Хлоя, додето и тя го обича. Заклел се още, че ако предпочете друг пред Дафнис, ще убие не нея, а себе си. Зарадвала се тя и повярвала, понеже била пастирка и мислела, че за овчарите и козарите козите и овцете са богове.

[1] *И от Кронос по-стар* — често срещана поговорка, означаваща по-стар и от света. — Б.пр. ↑

[2] *Метимна* (днес Моливос) — античен град на северния бряг на Лесбос на около четиридесет и пет километра от Митилена. — Б.пр. ↑

[3] *Клончета на молители* — обикновено маслинени, увити с вълна. Те служат като знак за молба за протекция в храм на божество или пред народното събрание. — Б.пр. ↑

[4] *Стратег* — т.е. военачалник. — Б.пр. ↑

[5] В случая направеното от делфините напомня ролята на военна машина с название „делфин“, с която били обстрелвани неприятелските кораби. — Б.пр. ↑

[6] *Дриади* — горски нимфи. — Б.пр. ↑

[7] *Епимелиди* — нимфи, които се грижат за стадата. — Б.пр. ↑

КНИГА ТРЕТА

1. Щом научили за експедицията на десетте кораба, а и селяните от околността отишли в града и разказали за грабежа, митиленците решили, че не могат да се оставят на метимняните и трябва веднага да се вдигнат на оръжие. Събрали три хиляди пехотинци и петстотин конници и ги пратили начело с Хипас срещу Метимна по суша; бояли се от морето, било зима.

2. Хипас тръгнал. Но не грабел полята на метимняните, не откарвал стадата на пастирите и имуществото на селяните, смятал, че това подобава на разбойник, не на военачалник. Отправил се направо към Метимна с намерение да нахлуе в града, преди да успеят да завардят портите. На около десет стадия от града го пресрещнал пратеник с предложение за мир. Метимняните научили от пленените, че митиленците нямат нищо общо с тая работа, всичко сторили селяните и пастирите, предизвикани от младите хора, затова съжалили, че постъпили тъй неразумно и крайно спрямо един съседен град, и се постарали да върнат цялата плячка и да възстановят търговските си отношения и по суша, и по море. Хипас пратил вестител в Митилена, въпреки че го избрали за пълководец с право да решава, и разположил лагера си на десетина стадия от Метимна в очакване на нарежданията от Митилена. След два дена пристигнал вестител с нареждане да докара плячката и да върне войската в града, без да причинява щети. Принудени да изберат война или мир, предпочели мира; решили, че е по-изгодно.

3. И тъй, войната между Метимна и Митилена завършила така неочаквано, както и започнала. А за Дафнис и Хлоя зимата била много по-страшна от войната. Ненадейно паднал дебел сняг, затрупал пътищата и всички селяни затворил в домовете им. Потоците

придошли буйни, водата замръзнала. Клоните на дърветата щели да се строят от тежестта. Земя се виждала само край изворите и рекичките. И никой не извеждал стадо на паша и не прекрачвал прага. Щом пропеел петелът, палели голям огън, сучели лен, влачели козя вълна, капани за птици майсторели. Грижа им било да хвърлят слама на кравите в обора, шума на козите и овцете в кошарата, жълд на свинете в кочината.

4. И тъй, зимата затворила всички вкъщи. Селяните и пастирите се радвали, че можели малко време да отдъхнат и починат, да разстелят сутрин закуска и повече да поспят. За тях зимата била по-приятна и от лятото, и от есента, дори от пролетта. Но Хлоя и Дафнис не можели да забравят миналите радости, как се целували и прегръщали, как закусвали заедно. Затова нощите им минавали тъжно, в безсъние, чакали те пролетта като че ли от смърт да ги възкреси. Сърцето им се свивало, когато им попаднела в ръка някоя торба, от която се хранели заедно, когато зърнели някое ведро, от което пиели общо, когато видели небрежно хвърлена сирига, получена любовен дар. Молели се на Нимфите и на Пан да ги освободят от тия мъки и пак да грейне слънцето за тях и за стадата им. Молели се и гледали да измислят нещо, та да се видят. Хлоя нямала никаква възможност, понеже тая, дете минавала за нейна майка, била постоянно край нея, учела я да влачи вълна, да върти вретено, подговаряла я за женитба. А Дафнис като момче бил по-свободен и по-изобретателен. И ето какво измислил, за да види Хлоя.

5. Пред къщата на Дриас до самата ограда растели две големи мирти и един бръшлян — миртите близо една до друга, а бръшлянът помежду им; виел клоните си по миртите като лоза и от листака се образувало нещо като беседка. По клоните висял едър и обилен плод като чепки грозде. Привлечени от глада, там се събирали много зимни птици, много дроздове и скорци, много диви гълъби и какви ли не други птици, които се хранят с плода на бръшляна. Уж на лов, Дафнис напълнил торбата с медени питки, взел птичи клей и примки и наистина като на лов се отправил. Имало дотам не повече от десет

стадия. Снегът още не се топял и не му било лесно, докато стигне. Но любовта нищо не може да я спре — нито огън, нито вода, нито скитски сняг.

6. Бегом той се озовал пред кошарата на Дриас, отърсил снега от краката, поставил примките и намазал няколко по-дълги клона с клей. После седнал с грижа за птиците, но и за Хлоя. Долетели много птици и достатъчно се хванали, тъй че не му било лесно, додето ги излови, избие и оскубе. От кошарата обаче никой не излизал — нито мъж, нито жена, нито домашна птица. Вътре всички седели край огнището. Разбрал Дафнис, че в лош час дошъл, и не знаел какво да прави. Решил да потърси някакъв предлог и да почука на портата. И затърсил той нещо по-убедително в ума си. „За огън дойдох.“ — „Но нямаше ли поблизо до вас съседи?“ — „За хляб ида.“ — „А торбата защо е пълна с ядене?“ — „Вино да ми дадете.“ — „Нали ако не вчера, то завчера завърши гроздоберът?“ — „Вълк ме гонеше.“ — „Къде са тогава вълчите следи?“ — „Дойдох птици да ловя.“ — „Защо не си тръгна след това?“ — „Хлоя искам да видя...“ Но може ли на майка или на баща на момиче да се каже такова нещо. Всичко му се опряло. „Всичко това — тъй си рекъл — събужда подозрение. По-добре е да не се обаждам. Хлоя ще видя напролет, щом като така ми било писано да не я виждам тая зима.“ Тъй си мислел. Събрал мълком лова и се готвел да тръгне. Но Ерос, изглежда, го съжалил и сто какво се случило.

7. Семейството на Дриас било на трапезата. Месото разделяли, поднасяли хляба и размесвали виното в кратера^[1]. Едно овчарско куче издебнало, грабнало парче месо и побягнало навън. Ядосал се Дриас, негово било това парче, грабнал сопа и като пес, погнал го по следите. Като стигнал до бръшляна, видял Дафнис с лова на рамо как се готви да изчезне. Веднага забравил месото и кучето и с пълен глас завикал: „Здрав да си, сине.“ Целунал го и го прегърнал, за ръка го хванал и го повел навътре. Като се зърнали с Хлоя, само дето на земята не се строполили. Но намерили сили да се задържат на крака, поздравили се и се целунали. И целувката като опора им послужила, та да се удържат да не паднат.

8. Ето как, без да очаква, Дафнис намерил и Хлоя, и целувка случил. Седнал близо до огнището, смъкнал от раменете товара и поставил на трапезата дивите гълъби и дроздовете, разказал как му омръзнало да седи вкъщи и тръгнал на лов и как изловил с примките и клея птиците, когато накацали по миртите и бръшляна. Похвалили те неговата съобразителност и го поканили да си хапне от това, което оставило кучето. Накарали Хлоя да разлее, за да пият. Радостна, Хлоя поднесла на другите, накрая и на Дафнис. Правела се, че е сърдита, задето дошъл дотук, а щял да се върне, без да я види. Но преди да му поднесе съда, отпила, след това го подала. А той, макар че бил жаден, пиел бавно, та да продължи по тоя начин удоволствието да се допира до мястото, където са били устните на Хлоя.

9. Бързо се опразнила трапезата, изчезнали хлябът и месото. И както били седнали, разпитали Дафнис за Миртала и Ламон, облажили ги, дето имат такава опора в старостта. Той се радвал на тия похвали, понеже ги чувала Хлоя. А когато го задържали да остане за утрешната жертва на Дионис, за малко дето не паднал от щастие ничком пред тях вместо пред изображението на Дионис. Веднага измъкнал от торбата медените питки и птичия улов. С тях щели да наредят вечерната трапеза. Втори път напълнили кратера и втори път огън наклали и понеже скоро се стъмнило, втори път разстлали трапеза. След това прекарали някое време в разкази и песни и отишли да спят. Хлоя легнала с майка си, Дриас с Дафнис. На Хлоя не ѝ се щяло за нищо друго да мисли, освен как утре ще види Дафнис. А Дафнис изпитвал привидно удоволствие — удоволствието му било само в това, че спял заедно с бащата на Хлоя. Прегръщал го той и неведнъж го целувал и си представял, че прегръща и целува Хлоя.

10. На следния ден било страшно мразовито, северният вятър вледенявал всичко. Те се вдигнали и принесли в жертва на Дионис едногодишен козел. После запалили голям огън и заприготвяли обяда. Напа месела хляба, Дриас печал козето месо, а Дафнис и Хлоя

останали свободни, изскочили от къщата и отишли там, дето бил бръшлянът. Пак поставили примките, намазали клоните с клей и наловили немалко птици. През цялото време се целували сладко и весело разговаряли. „За тебе дойдох, Хлоя.“ — „Зная, Дафнисе.“ — „Заради тебе погубвам нещастните дроздове.“ — „Какво да направя за тебе?“ — „Помни ме.“ — „Помня те, кълна се в Нимфите, както се клех преди време в оная пещера, дето ще идем веднага щом се стопи снегът.“ — „Много е наваляло. Хлоя, боя се аз да не се стопя преди това.“ — „Не се отчайвай, Дафнисе, топло е вече слънцето.“ — „Дано да стане топло като огъня, който гори моето сърце.“ — „Шегуваш се, не е истина.“ — „Кълна се в козите, в които ме накара да се закълна.“

11. Тъй като ехо отвърщала Хлоя на Дафнис, додето не ги повикала Напа. Влезли те в къщата и донесли улов, несравнимо по-богат от вчерашния. Възлели от кратера вино на Дионис и седнали на трапезата, увенчани с бръшлян. И щом станало време, след като отпразнували поздравите и викове в чест на Дионис^[2], напълнили торбата на Дафнис с хляб и месо и го изпроводили. Дали да занесе на Ламон и Миртала гълъбите и дроздовете — те щели да наловят други, докато е зима и докато бръшлянът има плодове. А той целунал по-напред Дриас и Напа, накрая Хлоя, та да остане чиста целувката ѝ, и си тръгнал. А после идвал още много пъти под различни предлози, тъй че и зимата не прекарвали съвсем без любов.

12. Настъпила пролетта, снегът се затопил, показала се земята, поникнала и трева. Всички пастири повели стадата на паша, а преди всички Дафнис и Хлоя, тъй като тях ги подкарвал много по-мощен пастир. Бегом веднага се озовали при Нимфите и в пещерата, след това при Пан и при елата, после при бука. Настанили се под него, наглеждали стадата и се дарявали с целувки. Берели цветя да вият венчета за божите изображения. Току-що се били показали, примамени от западния вятър и от топлото слънце. Виждали се вече теменуги, нарцис, зюмбюли и всички пролетни цветя. Дафнис и Хлоя увенчали статуите на Нимфите и като надоили младо козе и овче мляко, направили им възлияние. Засвирили те и свещена песен на сиринга за

първото си излизане със стадата и като че ли подбуждали към песен славеите. А те им отговаряли от гъстака и гласовете им лека-полека започнали да нагаждат жалбата по Итюс^[3], като че ли си спомняли песента след дългото мълчание.

13. Блеело стадото. Подскачали козлетата, подгъвали крачка и жадно дърпали майчиното виме. А овните гонели неродилите овце и кой която стигнел, запирал я и я качвал. И козлите също търчали, подскачали любовно и се биели за козите. И всеки имал свои кози и зорко бдял друг да не ги приближава. А старите кози, като гледали тия неща, също жадували за любов. А Дафнис и Хлоя, в цветуща възраст, млади и силни, толкова дълго копнели любовта, в огън се обливали, като слушали, и сърцата им се топели, като гледали; търсели и те нещо по-силно от Целувка и прегръдка, особено Дафнис. Възмъжал той през свободните зимни месеци, които прекарал у дома, зажаднял за целувки, набуял за прегръдки и станал много полюбопитен и по-дързък във всичко.

14. Молел той Хлоя да му дари всичко, което желаел, да се притисне гола до голото му тяло и да остане тъй по-дълго, отколкото по-рано, защото това само не изпълнили от урока на Филетас, а то било единственият лек за любовта. Но Хлоя попитала има ли нещо повече от целувката и прегръдката и от това да лежат притиснати един до друг и какво мисли да прави, като легнат голи. „Ами това — рекъл, — което вършат овните с овцете и козлите с козите. Виждаш, че след това козите не бягат от тях и че козлите не се трепят да ги гонят, а наситили се взаимно на удоволствието, кротко пасат едни до други. Изглежда, сладко е това нещо и лекува горчилката на любовта.“ — „Но не виждаш ли, Дафнисе, че козлите и овните правят това нещо прави и че козите и овцете също са прави, че козлите и овните скачат върху тях, а козите и овцете са гърбом. А ти искаш да легна до тебе, и то гола. Та в козината те не са ли по-облечени от мене самата?“ Послушал Дафнис, притиснал се до нея, лежал тъй дълго време, но не знаел как да стори това, за което жаднеел, затова я вдигнал и обгърнал отзад също като козел. Но това съвсем не помогнало, седнал и заплакал от мъка, че е по-невеж и от козел в любовните дела.

15. Живеел край Дафнисови един селянин, който имал земя. Хромис се казвал. Не бил вече млад. Той си бил довел жена от града, млада, хубава и по-изтънчена от жените на село. Казвала се Ликенион. Та тази Ликенион гледала как всяка сутрин Дафнис подкарва стадото на паша покрай тяхната къща, гледала го как се връща вечер и решила да го примами с дарове да ѝ стане любовник. Няколко пъти го издебвала насаме, сиринга му подарила, пита мед и торба от еленова кожа. Но не смеела нищо да му каже, защото се досещала, че е влюбен в Хлоя — виждала, че целият бил отдаден на момичето. Досетила се най-напред по усмивките и погледите, които си отправяли. Една сутрин рекла на Хромис, че отива при една съседка, която уж щяла да ражда, и тръгнала подире им; следвала ги наблизко, скрила се в един храсталак, за да не я видят, и оттам видяла всичко, което правили, и чула всичко, което си казали. Забелязала също и сълзите на Дафнис. Домъчняло ѝ наистина за бедните влюбени и решила, че ѝ се отдава двойна възможност — да им помогне, но и своето желание да изпълни. И ето какво намислила.

16. На следния ден пак излязла уж при родилката, но всъщност отишла при бука, дете седели Дафнис и Хлоя, изправила се и отлично се престорила на отчаяна. „Помогни на мене, клетата, Дафнисе — рекла тя. — Орел грабна най-хубавата от двадесетте ми гъски. И понеже е тежка, не успя да я вдигне и да я отнесе на високата скала, дете му е гнездото, ами падна заедно с бедната гъска в тая гора. Моля те, в името на Нимфите и този тук Пан, ела с мене вътре в гората — страх ме е самичка, — помогни ми да спася гъската, помогни ми да не намалее броят на моето гъше стадо. Може би ще убиеш и самия орел и той няма да граби повече вашите агнета и козлета. В това време Хлоя ще пази стадото. Козите ти добре я познават, тъй като вие пасете винаги заедно.“

17. Дафнис не можел да предположи какво ще се случи, скочил веднага, грабнал кривака и тръгнал след Ликенион. Тя го отвела

колкото се може по-далече от Хлоя. И когато влезли в най-гъстото място, накарала го да седне близо до извора и рекла: „Дафнисе, ти си влюбен в Хлоя. Научих това нощес от Нимфите. Явиха ми се в съня и ми разказаха за твоите сълзи вчера и ми наредиха да ти помогна и да те обуча в любовните дела. Защото те не са само целувки, прегръдки и това, дето вършат овните и козлите. И тук се подскача, но по друг начин, и то е много по-приятно, защото удоволствието е по-дълго. Ако искаш да се отървеш от злото и да станеш опитен в сладостите, които дириш, хайде, предай се в моите ръце, стани мой сладък ученик. Аз ще те науча на тия неща, за да изпълня заръките на Нимфите.“

18. При тия думи Дафнис не успял да сдържи радостта си. Понеже бил обикновен козар, при това млад и влюбен, паднал в краката на Ликенион и замолил колкото се може по-бърже да го научи на това изкуство, посредством което ще успее да стори на Хлоя това, което желяел. И понеже наистина вярвал, че ще научи нещо изключително важно, идещо свише, обещал да ѝ се отплати с млад козел, да ѝ даде прясно сирене от първо мляко и козата, от която е издоено. Ликенион съвсем не очаквала, че Дафнис е толкова наивен, и ето как започнала да го учи. Накарала го да седне до нея, както си е, и да я целува, както си знае и колкото си иска, а също да я прегръща и да легне с нея на земята. И той направил всичко това. А тя, като усетила, че е готов и вече изгаря от страст, изместила го от това положение на една страна, умело се пхнала под него и така го повела в тоя път, който търсел дотогава. Оттам нататък всичко му било познато, защото самата природа го научила какво е нужно да стори.

19. Като свършил любовният урок, Дафнис с простичкото си пастирско сърце веднага хукнал към Хлоя да направи това, дето научил, като че ли се страхувал да не го забрави. Но Ликенион го спряла и казала следното: „Още нещо трябва да научиш, Дафнисе. Аз съм вече жена и затова нищо не ми стана. Друг мъж отдавна ме е научил на тия неща, като ми е взел в отплата девичеството. Но когато започнеш с Хлоя тая борба, тя ще плаче, ще вика и в кръв ще се облее. Но ти не се плаши от кръвта. Като я убедиш да ти се остави, доведи я

на това място, та дори да вика, никой да не чуе, дори да плаче, никой да не види, дори в кръв да се облее, да се измие в извора. И помни, че аз те направих мъж преди Хлоя.“

20. Тъй го посъветвала Ликенион и поела през гората в друга посока, уж продължавала да търси своята гъска. А Дафнис преценил това, дете му казала, и се отказал от предишното си желание, побоял се да иска нещо повече от целувките и прегръдките и не искал тя да вика като срещу враг, да плаче от болка и да се облее в кръв, като че ли е убита. Понеже бил още новак, страх го било от кръвта и мислел, че кръв тече само от рана. Решил да се радват с Хлоя само на старите удоволствия и тъй излязъл от гората. Намерил я на същото място. Плетяла венче от теменужки. Излъгал, че успял да измъкне гъската от ноктите на орела. След това я прегърнал и целунал, както направил преди малко с Ликенион. Това си позволил, понеже било безопасно. А Хлоя му нагласила венчето на главата и му целунала косите, които били по-дъхави от теменужките. Извадила от торбата парче сладкиш и хлебчета и му дала да яде. И докато ядял, поемала от устата му и тя като малко птиче от човката на своята майка.

21. Тъй те се хранели, но повече целувки си давали, отколкото храна, когато зърнали рибарска ладия да плава край брега. Било ясно и безветрено време и рибарите трябвало да гребат. Гребели те с все сили. Бързали да отнесат прясна риба на един богат човек в града. С движението на веслата рибарите правели това, което вършат обикновено моряците, за да облекчат умората: шефът им давал ритъм с моряшка песен, а те като хор в един глас му пригласяли. В открито море гласът се губел, тъй като се пръскал в широкото пространство. Но когато минали покрай един нос и влезли в дълбоко изрязан лунообразен залив, тогава гласът се чул по-силно и ясно прозвучала на брега песента, с която се подканяли, понеже навътре към полето се образувала дълбока теснина, която поемала звука като музикален инструмент и отвръщала с глас на всичко, което звучало отсреща — както ударът на лопатите, така и гласовете на гребците. Било много приятно за слушане: най-напред се чувал гласът от морето, а после от

брега, и колкото по-късно прозвучавал от брега, толкова по-късно се губел.

22. Понеже знаел защо става така, Дафнис слушал само гласа от морето, радвал се на ладията, която се движела покрай брега по-бързо от крило на птица, и се опитвал да запомни някоя мелодия, за да я изсвири на сирингата. А Хлоя за пръв път тогава чувала това, дето го наричат „ехо“, и ту към морето поглеждала, когато гребците се подканяли, ту се обръщала към земята да търси кой отговаря. Когато отминали и в теснината утихнало, попитала Дафнис да не би зад носа да има друго море и там някоя друга ладия да плава и други гребци не пеят ли същата песен, и след това и едните, и другите да не би да са спрели да пеят. Сладко се засмял Дафнис, дарил я с още по-сладка целувка, поставил на главата ѝ венчето от теменужки и започнал да ѝ разказва приказката за нимфата Ехо, като ѝ поискал десет целувки награда за това, че ще я научи от него.

23. „Голям е родът на Нимфите, мило момиче. Има Мелии^[4], Дриади и Хелии^[5]. И всички са красиви, и всички умеят да пеят и да свирят. Ехо била дъщеря на една от тях — смъртна, защото се родила от смъртен баща, но красавица като майка си. Нимфи я отгледали, Музи^[6] я научили да свири на сиринга, на флейта, на лира и на китара, научили я на всички видове песни. Достигнала тя девича зрялост, но продължавала да играе с Нимфите и да пее заедно с Музите. Бягала от мъжете — и от хора, и от богове, — пазела своето девичество. Пан ѝ се разгневил, завидял ѝ за пеенето и свиренето, яд го било, че му бяга толкова хубаво момиче, и вдъхнал лудост на овচারите и козарите. А те като кучета и вълци я разкъсали и разхвърляли по всички краища на земята частите на нейното тяло, които продължавали да пеят. Земята от обич към Музите събрала всички късове и ги погребала. И съхранила тя песента на Ехо и в угода на Музите издава глас и отглася на всичко, както правела по-рано Ехо, наподобява гласове на богове, хора, музикални инструменти и животни. Отглася и на Пан, когато засвири на сиринга. А той, щом чуе, скача да я гони по планината. Не че иска да я намери, само това иска — да узнае кой е тоя негов таен ученик.“

Като свършил приказката, Дафнис получил от Хлоя не десет целувки, а много повече. А Ехо разказала почти всичко като свидетелство, че Дафнис нищо не е измислил.

24. От ден на ден слънцето ставало все по-топло, било вече края на пролетта и началото на лятото. И те отново се отдали на летните игри и радости. Дафнис плувал в реките, Хлоя се къпела при изворите. Той свирел на сиринга, състезавал се с песента на елите, тя пък обявявала състезание на славеите. Ловели бърбиви скакалци, хващали сладкогласни щурци, цветя берели, отръсквали дървета, плодове ядели. Вече и голи лягали един до друг и се покривали с една козя кожа. И не било трудно да стане жена Хлоя, но Дафнис се боял от кръвта. Та затова от страх да не загуби някой път власт над себе си не позволявал на Хлоя да остава съвсем гола. Това много я учудвало, но я било срам да го запита коя е причината.

25. Същото лято дошли много ергени да искат Хлоя от много места, идели един след друг при Дриас и искали ръката ѝ. Едни носели някакъв дар, други обещавали какво ли не, ако им я дадат. Окрилена от надежди, Напа съветвала Дриас да я даде, казвала, че не е разумно да държат вкъщи такова момиче, както ходела по паша, лесно можела да загуби девичеството си и да я вземе някой овчар за няколко ябълки и рози; по-добре било да я направят господарка на къща, пък и те да спечелят нещо от нейния брак и да го запазят за своя законен син — родило им се момче не преди много време. Дриас понякога се размеквал от приказките ѝ: обещавали му много по-големи дарове, отколкото подхожда за пастирка. Но понякога се сецал, че момичето съвсем не е за ергени селяни и че ако открие истинските си родители, тя ще им се отблагодари богато и щедро. Затова отлагал отговора, постоянно променял уговореното време и спечелил с това немалко дарове. Хлоя знаела, живеела в тъга и гледала да крие от Дафнис. Но понеже той упорито молел и настоявал с въпросите си и това, дете не знаел, го мъчело повече, отколкото ако знаел, тя му разказала всичко — колко много и колко богати младежи я искат и какви думи казала Напа,

която бързала да я омъжи, и че Дриас не отказал, но отложил за гроздобера.

26. Обезумял при тия думи Дафнис, седнал, облял се в сълзи и рекъл, че ще умре, ако Хлоя престане да пасе заедно с него. И то не само той, но и козите му заедно с козаря си. После се опомнил, успокоил се и решил да предума баща си. Представил си, че е един от кандидатите на Хлоя, и вярвал, че ще победи всички други. Едно само го тревожело: Ламон не бил богат човек. Това само правело нелека неговата надежда. Въпреки всичко решил да я поиска и Хлоя била съгласна. Но на Ламон не посмял нищо да каже, престрашил се, открил на Миртала любовта си, а също споделил и намерението да поиска ръката ѝ. Тя споделила това с Ламон още същата нощ. Той посрещнал думите ѝ сърдито и неодобрително, нахокал я, че иска да омъжи дъщерята на пастири за едно момче, което, както показват знаците за неговия благороден произход, ще има щастлива съдба и което, като намери своите роднини, ще им се отблагодари, ще ги освободи и ще ги направи притежатели на много земя. Миртала се страхувала да не би, загубил напълно надежда, че ще получи Хлоя, Дафнис да сложи край на живота си от любов, затова по друг начин обяснила отказа на баща му. „Бедни сме, моето момче, и имаме нужда от снаха, която ще донесе нещо повече. А те са богати и търсят богат жених. Хайде, иди предумай Хлоя, а тя нека предума баща си да не искат много и тъй да се ожените. Съвсем сигурно е, че и тя те обича и ще предпочете да спи с едно хубаво бедно момче, а не с някоя богата маймуна.“

27. Миртала била съвсем сигурна, че Дриас никога няма да приеме тия условия, след като имало толкова богати кандидати, и мислела, че отклонила Дафнис от неговите намерения по най-дипломатичния възможен начин. Дафнис нищо не можел да отговори на нейните думи. Понеже молбата му останала без резултат, той сторил това, което правят нещастно влюбените. Облял се в сълзи и призовал отново Нимфите на помощ. И през нощта те се явили в съня му в същия образ, както по-рано. Най-възрастната заговорила като преди:

„За брака ти с Хлоя се грижи друг бог. А ние ще ти дадем дар, който ще накара Дриас да отстъпи. Корабът на младежите от Метимна, дето твоите кози тогава му изядоха ликото, с което беше вързан, беше отнесен в онзи ден далече в морето навътре. Но през нощта морският вятър вдигна високи вълни и блъсна кораба в скалите на носа. Там той се разби заедно с имуществото в него. На брега вълните изхвърлиха кожена торба с три хиляди драхми^[7]. Тя лежи замотана във водораслите близо до трупа на един делфин. Затова и никой не приближава поради миризмата на гниеция труп. Но ти иди, вземи я и дай на Ламон. Това сега е достатъчно, за да не те считат за беден, а по-късно ще станеш и богат.“

28. Тъй рекли те през нощта и си отишли. На сутринта Дафнис скочил безкрайно радостен и подкарал с шумно подсвиркване козите на паша. Хлоя целунал, поздравил с поклон Нимфите и слязъл на морския бряг, уж да се очисти с морска вода. Тръгнал по пясъка, дето се разбиват вълните, и затърсил торбата с трите хиляди драхми. Не било нужно дълго да търси, скоро усетил лошата миризма на изхвърленото на брега гниецо тяло на делфина. Като водач тази миризма на гнило скоро го отвела до мястото, той махнал водораслите и намерил пълната с пари торба. Вдигнал я и я пхнал в своята овчарска торба. Но преди да тръгне, произнесъл благодарствена молитва към Нимфите, а също към морето. Макар да бил козар, сметнал морето за помило от земята, защото то му помагало да се ожени за Хлоя.

29. Като станал притежател на тия три хиляди, решил да не чака, понеже се смятал за най-богатия човек не само сред тамошните селяни, но и изобщо, и веднага отишъл при Хлоя и ѝ разправил за съня, показал ѝ торбата, оставил ѝ да пази стадото, додето се върне, и хукнал към Дриас. Намерил го на гумното, вършеели с Напа малко пшеница, и направо отворил дума за женитба: „Дай ми Хлоя за жена. Аз и да жъна знам хубаво, и лози да подрязвам, и да окопавам дръвчета, и жито да отвявам. А как паса кози, свидетел ми е Хлоя. Започнах с петдесет, а станаха двойно повече. Отгледах и козли, едри и

красиви, а по-рано оставяхме нашите кози на чужди. А и млад съм, пък и добър съсед съм ви. И коза ме е отгледала, както овца е отгледала Хлоя. По това аз бия всички други съперници, но и по дарове няма да им отстъпя. Те са готови да дадат кози, овце и чифт шугави волове и жито, дете не става дори кокошки да го ядат. А от мене ще получите тия три хиляди. Само нека никой да не знае за това, дори и сам Ламон, баща ми.“ Като казал това, дал му ги, прегърнал го и го целунал.

30. Като видели неочаквано толкова много пари, те веднага се врекли да му дадат Хлоя; и Ламон обещава да предумат. Напа останала там заедно с Дафнис и продължила да подкарва воловете в кръга и да изкарва зърното от класовете с диканята. А Дриас скрил торбата с парите при вещите за разпознаване, с които намерили Хлоя, и бързо се понесъл към Ламон и Миртала, и то за нещо, дете никой не бил чувал — да им иска момче за жених! Намерил ги, тъкмо се готвели да мерят ечемика, който отвели преди малко. Недоволни били, че само дете не е по-малко от това, което засели. Дриас ги утешил, казал им, че не само у тях, ами навсякъде е така. После поискал Дафнис за Хлоя и рекъл, че други дават какво ли не за нея, но той няма да им вземе нищо, дори ще им даде нещо свое; заедно били израсли двамата и докато пасели заедно, свързали се с обич, която не можела лесно да се разруши, а вече достигнали и възрастта да могат да спят заедно.

Това казал и много други неща, каквито говори човек, който за награда, че е склонил, получава три хиляди драхми. А Ламон не можел да изтъкне като предлог за отказ бедността си — те не се отнесли с презрение към нея, нито възрастта на Дафнис — бил вече юноша, а истината премълчал — това, че според него тоя брак не му подхожда. Помислил известно време и тъй отговорил:

31. „Право постъпвате, като поставяте съседите си пред чуждите хора и не считате богатството за по-силно от честната бедност. Нека ви обикнат за това дело Пан и Нимфите. И аз също желая тоя брак не по-малко от вас. Стар съм вече и чувствавам нужда от повече ръце в къщната работа. Затова бих бил луд, ако не сметна за голямо благо това да бъда свързан с вашия мил дом. Освен това Хлоя си я бива — хубаво,

зряло момиче, във всичко отлично. Но понеже съм роб, аз нищо свое не владея. Трябва да съобщим на господаря и той да си каже думата. Затова нека отложим сватбата за есента. Дойдоха при нас хора от града и казаха, че господарят щял да дойде тогава. Тогава да станат мъж и жена. Сега нека се обичат като брат и сестра. Само това искам да ти кажа да знаеш, Дриас: дошъл си да искаш момче, което по род стои по-високо от нас двамата.“ Казал това, целунал го и му поднесъл да пие. Било вече пладне. После го изпратил донякъде и във всичко се показал мил и любезен.

32. А на Дриас не му минало покрай ушите това, дето рекъл Ламон накрая. Вървял и си мислел: „Какъв ли е Дафнис? Коза го откърми. Явно боговете са се погрижили за това. Красив е, по нищо не прилича на тъпоносия старец и на плешивата баба. Сдобил се и с три хиляди драхми. Един козар дори и дивин круши толкова не може да има. И него ли го е подхвърлил някой като Хлоя? И него ли го е намерил Ламон, както и аз нея? Дали и той също не е намерил вещи за разпознаване, подобни на тия, които намерих и аз? Ако това е така, Пане господарю, и вие, мили Музи, може би като открие своите родители, ще разкрие нещо и от тайната на Хлоината съдба.“ Такива неща си мислел и мечтаел чак до гумното. Пристигнал там и заварил Дафнис, целият в очакване да чуе какво е станало. Ободрил го Дриас, като го нарекъл „свой зет“, и обещал тържествено да отпразнуват сватбата наесен и десницата му подал, за да го увери, че Хлоя ще бъде само за него, за никой друг.

33. По-бърз от мисъл, без да пие вода, без залък да сложи в уста, дотичал Дафнис при Хлоя. И я намерил да дои овцете и да прави сирене. Вестил ѝ радостната вест за брака и понеже я смятал за съпруга, целувал я съвсем открито и започнал да ѝ помага. Доял млякото във ведрата, подсирвал сиренето и го слагал в панерките, поставял агънцата и козлетата под майките им. Като свършили добре всички тия работи, изкъпали се, нахранили се и тръгнали да търсят зрели плодове. Имало премного, в това годишно време какво ли не се намирало: дивин и питомни круши, много ябълки — едни вече

изпопадали по земята, други още по дърветата. Тия по земята били по-дъхави, тия по клоните — по-свежи на цвят. Само едно ябълково дърво било обрано и нито плодове имало, нито листа. Голи били всичките му клони. Една-единствена ябълка греела на самия му връх^[8], голяма и хубава, биела всички със свежия си цвят. Побоял се берачът да се качи толкова високо и се отказал да я откъсне. А може би била запазена за някой влюбен пастир.

34. Като я зърнал, Дафнис тръгнал да се катери да я откъсне. Хлоя го спирала, но той не послушал. Тя се разсърдила, дето не я слуша, и се върнала при стадата. Дафнис бързо се изкатерил, успял, да откъсне ябълката и я отнесъл дар на Хлоя. Ето какво казал на сърдитото момиче:

„Девойко, тази ябълка я родиха красивите Хори^[9], красивото дърво я отгледа и тя узря под лъчите на слънцето, а Тихе^[10] я опази. И аз не можах да я оставя да падне пред очите ми на земята и там да я стъпче стадо, което пасе, или някое влечуго да пропълзи по нея и да я отрови или пък да изгние там горе на клонката, гледана само и хвалена. Нея Афродита я взела награда за красотата си. Нея аз ти давам като награда за твоята победа. Вие двете имате подобни съдници. Той беше пастир^[11], а аз съм козар.“ Казал това и я пуснал в скута ѝ. И както бил приближил, тя го целунала, тъй че Дафнис не съжелявал, дето дръзнал да се качи толкова високо, понеже получил целувка, по-скъпа и от златна ябълка.

[1] Кратер — съд, в който размесвали виното с вода и от който възливали и черпели. Да се пие несмесено вино, за античните хора е белег на варварство и разпуснатост. — Б.пр. ↑

[2] Става дума за традиционния възглас в чест на Дионис „евое“, както и за поздравяването на едно друго божество — т.нар. Иакх, атическо божество от свитата на Деметра, което по-късно се слива с Дионис и му дава името си като прякор. — Б.пр. ↑

[3] Под *жалбата по Итюс* се разбира песента на славея и лястовицата. В тия птици според мита били превърнати Прокна и Филомела. Тракийският цар Терей, съпруг на Прокна, ѝ изменил с нейната сестра Филомела, като я насиллил, а после отрязал езика ѝ, за

да не го издаде. Но тя изтъкала на килим случилото се и тогава двете сестри, за да отмъстят на Терей, убили сина му от Прокна — Итюс. Спасявайки се от преследването му, по тяхна молба Зевс ги превърнал в славей и лястовица. — Б.пр. ↑

[4] *Мелии* — нимфи на ясеновата гора. — Б.пр. ↑

[5] *Хелии* — нимфи на езерата. — Б.пр. ↑

[6] *Музи* — деветте дъщери на Зевс и Мнемосина, покровителки на изкуствата и науките, които античните хора обединявали в понятието „музика“. — Б.пр. ↑

[7] *Драхма* — сребърна монета, която се равнявала на шест обола. — Б.пр. ↑

[8] Целият пасаж е парафраза на прочут фрагмент на Сафо (№93 от нейния сборник), сватбена песен за омъжването на една стара мома. — Б.пр. ↑

[9] *Хори* — богини, които се грижат за смяната на сезоните и за порядъка в природата. Смятат ги също за спътници на Афродита и за богини на плодородието. — Б.пр. ↑

[10] *Тихе* — богиня на случая и съдбата. Представяли я като млада жена с корабно кормило в едната ръка и с рога на изобилието в другата. Нейният култ се разпространява в елинистическата епоха. — Б.пр. ↑

[11] Става дума за Парис, който като пастир на планината Ида отсъдил по поръка на Зевс златната ябълка на Афродита, което според мита станало причина за избухването на Троянската война. — Б.пр. ↑

КНИГА ЧЕТВЪРТА

1. Дошъл от Митилена роб от същия дом и съобщил на Ламон, че малко преди гроздобера господарят ще пристигне да види дали нападението на метимняните не е нанесло някакви щети на имота. И вече лятото клоняло към края си, идеала есента, а Ламон се готвел да зарадва погледа на господаря си още със стъпването му на тукашна земя. Изчистил изворите, та да е прозрачна водата им. Изнесъл тора от двора да не дразни с вонята си. За парка се погрижил да добие красив вид.

2. Великолепно нещо бил този парк, съвсем като царски. Простирал се на дължина цял стадий — бил разположен на една височина, — а на ширина достигал четири плетра^[1]. Можел да се сравни с цяло едно поле. Имало в него всякакви дървета — ябълки, мирти, круши, също нарове и смокини, маслини. От другата страна висока лоза лазела по ябълките и крушите и с тъмните си гроздове като че ли се състезавала с тях по плод. Това били плодните дървета. Но имало кипариси и лавър, платани и ели. По всички тях вместо лоза се виел бръшлян. Неговите едри чернеещи се плодове наподобявали гроздове. Вътре стояли плодните дървета, един вид като пазени. От външната страна стояли неплодните като стена, от човешка ръка издигната. Но и те били оградени в прегръдката на лек трънак. Всичко било отделено и размерено. Стволовете на дърветата се издигали на равно разстояние, но горе клоните се сплитали и сливали зеленината си. На човек му се струвало, че и това, дето сторила природата, е дело на човешка ръка. Имало също лехи с цветя, едни от тях саморасли, други били засадени. Розите, зюмбюлт и лилиите били засадени от човешка ръка. Теменугите, нарцисите и кокичетата растели сами. Имало там лете сянка, напролет цветя, а есенес плодове. По всяко годишно време този парк бил разкошен.

3. Оттам добре се виждало полето и стадата по него, виждало се морето и ладите, които плували край брега. Това правело парка още по-прелестен. А в самата му среда, точно дето се пресичали дължината и ширината, се издигало светилище с олтар на Дионис. Бръшлян обвивал олтара, лоза — светилището. А вътре в него имало изображения, които представлявали сцени от живота на Дионис — раждащата Семела^[2], спящата Ариадна^[3], окования Ликург^[4], разкъсания Пентей^[5]. Била изобразена също победата над индусите^[6] и преобразяването на тиренците^[7] в делфини. Навсякъде можели да се видят Сатири, тъпчещи грозде, навсякъде танцували вакханки. Не бил забравен и Пан. Приседнал върху скала, свирел на сиринга, като че ли пригласял едновременно и на Сатирите, дето тъпчели гроздето, и на танцуващите вакханки.

4. Такъв бил този прекрасен парк, за който се грижел Ламон. Отчупил той сухите клонки, прикрепил лозниците, с венец накичил Дионис, напълнил вадите между лехите с вода. Имало изворче, което Дафнис открил за цветята. Макар то да се грижело за цветята, наричали го все пак изворчето на Дафнис. На Дафнис Ламон наредил също да угои своите кози колкото може повече, защото господарят, щом не бил идвал толкова време, непременно щял и тях да поиска да види. А Дафнис го успокоил, рекъл му, че ще получи похвала за тях. Откакто почнал да ги пасе, двойно повече станали и нито една не грабнал вълк, и от овци били по-тлъсти. Но искал да спечели сърцето на Ламон за сватбата, затова бил страшно усърден в грижата си за тях, извеждал ги още по мръкнало и ги връщал късно вечер. Два пъти ги водел на водопой. Търсел най-добрите места за паша. Погрижил се и за съдовете, сменил старите с нови, погрижил се да има много ведра и панерките, дето цедят сиренето, да побират повече. Дотам се стараел, че дори рогата на козите лъскал с масло и козината им решел с гребен. Човек би казал, че това е свещеното стадо на Пан. И Хлоя споделяла всичко от грижите на Дафнис за козите, дори своите овце забравяла и повече време се грижела за неговото стадо. Затова и Дафнис си казвал, че благодарение на нея козите му изглеждат толкова хубави.

5. От тия грижи били погълнати, когато дошъл втори път вестител от града, който поръчал да почнат колкото се може по-рано гроздобера, като казал, че лично ще дочака, докато стане ширата, а чак след като приключели есенната работа, щял да слезе в града и да доведе господаря. Еудром^[8] — тъй се наричал тоя човек, понеже работата му била да тича — бил приет както подобава. Веднага подир това започнали гроздобера, поставяли гроздето в линовете, сипвали ширата в делвите. Откъснали и зрели гроздове заедно с клонките, та и гостите от града да видят като на картина гроздобера и да вкусят удоволствието от него.

6. Канел се вече да поеме към града Еудром. Какво ли не му дал Дафнис. Дал му всичко, което дарява козар — добре подквасено сирене, малко козле, козя кожа, бяла и космата, да си я намята зиме, като бърза. А той се радвал, целувал Дафнис и обещавал, че ще каже хубави думи за него пред господаря. И тръгнал, изпълнен с добри чувства, а Дафнис останал с тревогите си да пасе заедно с Хлоя. А и тя си имала немалко стракове, мислела как ли ще посрещне господаря си Дафнис, чието име досега само бил чувал, като бил свикнал да гледа само кози и овце, селяните и нея. За Дафнис се грижела как ли ще се изправи пред господаря и за брака била тревожна в душата си, да не би напразно да мечтаят за него. Постоянно се целували, постоянно били прегърнати, като че ли вече се сраствали. Но целувките им били плахи и прегръдките неспокойни, като че ли господарят бил вече пристигнал и те се бояли и се криели от него. А ето още каква тревога се прибавила към другите.

7. Имало един нахален воловар Лампис. Той също искал Хлоя от Дриас и в домогването си да сполучи бил му дал вече много дарове. Като разбрал, че ще я вземе Дафнис, ако господарят си даде съгласието, затърсил да разгневи господаря срещу тях. И понеже знаел, че той се радва особено на парка, решил да го порази доколкото може и да го загрози. От дърветата се отказал, понеже ударът на брадвата щял да го издаде. Решил да налети на цветята и да ги унищожи. Дочакал да

се стъмни, прескочил плета, едни цветя от корен изтръгнал, други изпочупил, трети изпотъпкал също като свиня. И си отишъл, без никой да го усети. На следния ден Ламон влязъл в парка, искал да полее цветята с вода от изворчето. И като зърнал как е опустошено цялото място — злодеяние, което не би сторил разбойник, а само враг, веднага разкъсал дреха и с викове призовал боговете. Чула го Миртала, пуслала, каквото държала, и хукнала. И Дафнис оставил козите и дотичал. И като видели, завикали, завайкали се и заплакали.

8. И това била съвсем нова скръб, оплакването на цветята. Разбира се, те ги оплаквали, тъй като се бояли и от господаря. Но и чужд човек би се спрял и би заплакал. Било погрозняло мястото, било вече пръст и кал, нищо повече. Тук-там някое цвете, оцеляло от престъплението, подавало цвят и светело; макар и полегнало на земята, още било красиво. А пчелите не преставали да кацат, жужели неспирно и като че ли плачели. А Ламон, ужасен от станалото, ето какво говорел:

„Ох, розовите ми храсти как са изпочупени. Ох, теменугите как са изпотъпкани. Ох, зюмбюла и нарциса някой зъл човек ги е изскубнал. Ще дойде пролет, а те няма да цъфнат. Ще стане лято, няма да пораснат, наесен ничия глава не ще увенчат. И ти ли, господарю Дионисе, не съжали тия клетки цветя, които гледаш, край които живееш и с които толкова пъти съм те увенчавал? Как ще покажа сега градината на господаря? Какво ще направи той, като погледне? Ще ме обеси мене стареца на някоя борика, както Марсий^[9] е бил обесен. А може би с мене и Дафнис, ако реши, че козите са сторили това.“

9. И още по-горещи сълзи залели, оплаквали вече не цветята, а самите себе си. И Хлоя плачела да не би да обесят Дафнис и се молела вече господарят да не идва, дните минавали в мъка, като че ли пред очите ѝ вече шибали Дафнис. И вече се стъмнило, когато Еудром им съобщил, че старият господар ще пристигне подир три дена, а синът още на следващия. Затова седнали да помислят как да оправят случилото се; обърнали се за съвет към Еудром как да постъпят. Той мислел доброто на Дафнис и ги посъветвал да разкрият какво е

станало най-напред на младия господар и сам обещал да помогне, ползувал се с доверие пред него, били млечни братя. И ето как постъпили на другия ден.

10. Пристигнал Астил на кон с един свой паразит^[10], и той на кон. На господаря брадата била току-що набола, а Гнатон — тъй се наричал паразитът — отдавна се бръснел. Ламон заедно с Миртала и Дафнис паднал в краката на господаря и замолил да пожали нещастния старец и да го отърве от гнева на баща си, тъй като в нищо не бил виновен, а ведно с това разказал всичко подробно. Изпълнил се с жал към молбите Астил, отишъл в парка и като видял погубените цветя, казал, че лично ще се застъпи за него пред баща си и ще хвърли вината върху конете, уж че ги вързали там и те сторили тази пакост — отвързали се, изпомачкали, изпотъпкали и изкоренили цветята. Благодарили му с пожелание за щастие за тия думи Ламон и Миртала. А Дафнис донесъл и дарове — няколко кози, сирене, птици с малките им, гроздове заедно с лозовите клонки, клончета с ябълки. Имало сред даровете и благоуханно вино от Лесбос, най-доброто, което човек може да си представи.

11. Астил похвалил даровете и тръгнал на лов за зайци, нещо съвсем естествено за един богат младеж, който обича развлеченията, и като излезе вън от града, търси ново удоволствие. А Гнатон като човек, който знае само да яде и пие без мярка и като се напие, да развратничи, и който не бил нищо друго, а една уста, един стомах и това, дето е под стомаха, хвърлил око на Дафнис, додето поднасял даровете. Понеже и по природа бил наклонен да обича момчета, а пък и хубост видял, каквато дори в града не можела да се намери, решил да се завърти около Дафнис, очаквал лесно да го склони, щом е козар. Наумил си и не отишъл на лов с Астил, а слязъл там, дето пасял Дафнис, уж за да погледа козите, а всъщност него да погледа. И за да го разположи към себе си, и козите захвалил, и поискал да посвири на сирингата козарска песен, и му казал, че без труд ще го направи свободен, всичко бил можел.

12. Като му се видял послушен, издебнал го една вечер, когато връщал козите от паша, изтичал насреща му, най-напред го целунал, а после поискал да се обърне към него гърбом, както застават козите към козлите. Дафнис не можал веднага да схване и рекъл, че е редно козлите да качват кози и че никой никога не е виждал козел да качва козел, нито овен овен вместо овца, петел петел вместо кокошка. Тогава Гнатон протегнал ръце и се опитал да го насили. Но понеже бил пиян и с мъка се държал прав, Дафнис го отблъснал, свалил го на земята и като кученце хукнал и там да лежи го оставил. Имало нужда от мъж, не от дете, за да бъде отведен. И вече стоял по-далече от него. Веднъж, на едно място пасял козите, друг път на друго, бягал от него, Хлоя гонел с поглед. Но и Гнатон престанал да го преследва, разбрал, че не само е красив, ала също и як. Задебнал случай да поговори с Астил и се надявал, че младежът, който бил разположен да го отрупва с щедрост, ще му го даде в дар.

13. Но тогава било невъзможно, пристигнал Дионисофан с Клеариста, вдигнал се шум от животни, роби, мъже и жени. След това Гнатон съчинил дълга реч на любовна тема. Дионисофан бил вече с прошарени коси, но едър, красив и способен да се мери с младежите. Освен това бил богат като малцина и честен като никой друг. Като пристигнал, още първия ден принесъл жертва на боговете, които надзирават полския живот — на Деметра^[11], на Дионис, на Пан и на Нимфите. Наредил да поставят общ кратер за всички присъстващи. Останалите дни направил преглед на Ламоновата работа. Като видял дълбоките бразди по полето, подрязаните лози, хубостта на парка — вината за изпотъпканите цветя поел върху себе си Астил, — зарадвал се безкрайно, наградил Ламон с похвали и обещал да го направи свободен. Слязъл подир това и при козето стадо да разгледа и козите, и пастира им.

14. Хлоя се скрила в гъстака, срамувала се и се страхувала от толкова много хора. Но Дафнис останал на място, препасан бил с космата козя кожа, през рамото му висяла току-що съшитата торба, в

едната ръка държал прясно подквасено сирене, в другата — козленца сукалчета. Ако Аполон някога в служба на Лаомедонт^[12] пасял волове, бил е такъв, какъвто изглеждал Дафнис тогава. Сам нищо не рекъл, облял се в руменина и като свел поглед, протегнал ръцете с даровете. А Ламон рекъл: „Господарю, това е козарят на твоето стадо кози. На мене ти ми даде петдесет да ги паса и два козела, той ти ги умножи на сто и на десет козела. Виждаш как са охранени и колко гъста е тяхната козина и колко читави рогата им. Направи също и музика да разбират. Когато засвири на сиринга, изпълняват всичко, каквото ги накара.“

15. Клеариста, която присъствувала там, като чула, пожелала да се увери, че наистина е тъй, и накарала Дафнис да посвири на козите, както и друг път, и обещала да го дари за свирнята с хитон^[13], вълнена наметка и чифт сандали. Той ги наредил като в театър, застанал под бука, извадил сирингата от торбата, първо я надул леко, а козите спрели и надигнали глави. След това засвирил мелодията за паша, те навели глави и запасли. После засвирил звучно, вкупом легнали. Засвирил и някаква остра мелодия, побягнали в храсталака, като че ли приближавал вълк. След малко пуснал призивна песен, излезли из храсталака и се стекли досами нозете му. Не е възможно човек да види дори роби да се подчиняват тъй на заповед на господар. Всички се удивили, а Клеариста повече от всички и се врекла да даде обещаните дарове на хубавия, толкова вещ в музиката козар. Качили се в кошарата, седнали да закусят и на Дафнис пратили от закуската. А той ядял с Хлоя и приятно му било да вкуси от изкусната градска кухня, изпълнен с добрата надежда да случи и брака, като предума господарите.

16. А Гнатон пламнал още повече след случката със стадото и решил, че не е живот това, ако не получи Дафнис; издебнал Астил, когато се разхождал в парка, отвел го в храма на Дионис, зацелувал му краката и ръцете. Попитал го Астил защо прави това, настоявал да каже и да му помогне се закълел. „Погива твоят Гнатон, господарю — рекъл. — Доскоро само в трапезата ти беше влюбен. Преди се кълнеше, че нищо не е по-красиво от старото вино, и казваше, че

твоите готвачи имат повече сила над него, отколкото митиленските юноши. Но сега и за в бъдеще единствено Дафнис е хубав за мене. Не се допирам и до най-скъпото блюдо и макар всеки ден да приготвят толкова месо, толкова риба, толкова сладкиши, на драго сърце бих станал коза: и трева бих ял, и шума, стига да слушам сиригата на Дафнис и да паса в неговото стадо. Но ти спаси своя Гнатон и победи непобедимия Ерос. Иначе, кълна се в тебе, моя бог, ще грабна камата, ще си натъпча корема с храна и ще се убия пред Дафнисовите порти. И вече няма да ми казваш «Гнатончо», както толкова пъти си ми казвал по-рано в шегите си.“

17. Не издържал младежът да го гледа как плаче и как му целува отново нозете, пък не бил и без опит в любовната мъка, обещал да го измоли от баща си и да го отведе в града като свой роб и като негов любимец. И понеже искал да му върне доброто настроение, усмихнал се и попитал не се ли срамува да обича сина на Ламон, ами дори мисли сериозно да легне с момче, което пасе кози. И в същото време направил физиономия, уж че му мирише на козел. Но Гнатон бил научил цялата любовна митология в компанията на разпуснати хора и не без сполука рекъл в защита на себе си и на Дафнис: „Никой влюбен, господарю, не обръща внимание на тия неща, ами се влюбва, независимо в чие тяло открие красотата. Поради това има случаи човек да се влюби и в растение, и в река, и в животно. И кой не би съчувствувал на влюбен в същество, от което човек би трябвало да се страхува? Аз обичам тялото на роб, но красотата на свободен. Виждаш, че има коси, подобни на зюмбюл, блестят под веждите очите като камък върху златен пръстен. А лицето му е румено, устата му с бели зъби като от слонова кост. Кой влюбен не би се молил да получи от такава уста сладка целувка? Ако съм се влюбил в пастир, на боговете съм подражавал. Воловар беше Анхиз^[14], а Афродита го прие. Кози пасеше Бранхос^[15], а Аполон го обикна. Овчар беше Ганимед^[16], а го грабна царят на вселената. Нека не презираме момчето, на което и козите се подчиняват, като че ли са влюбени в него. Нека отдадем благодарност на орлите на Зевс^[17], ако са оставили такава хубост на земята.“

18. Сладко се засмял Астил най-вече на тия думи, казал, че Ерос създава големи умници, и зачакал случай, когато ще може да поговори с баща си за Дафнис. Без да го забележат, Еудром чул всичко това и понеже обичал това добро момче Дафнис и щяло да му бъде неприятно такава хубост да бъде поругана от Гнатон, веднага разказал всичко на него и на Ламон. Ужасил се, Дафнис и замислил да побегне заедно с Хлоя или да умре, като я вземе за другарка и в смъртта. А Ламон извикал въвн от двора Миртала и рекъл: „Загубени сме, жено. Дойде време да разкрием тайната. Свършено е и с козите ми, и с всичко останало. Но не, кълна се в Пан и в Нимфите, дори да остана като вол в обора^[18], няма да премълча каква е съдбата на Дафнис, ще кажа, че го намерих подхвърлен, ще открия как е сукал, ще покажа и вещите за разпознаване, с които го намерих. Нека научи мръсникът Гнатон, той, който е никакъв, в какъв се влюбва. Ти сало извади вещите, нека са готови.“

19. Тъй се наговорили те и отново влезли вътре. А Астил, щом баща му останал свободен, изтичал при него и го замолил да му даде да отведе Дафнис в града; понеже бил красив и способен, не му отивало да живее на село и Гнатон бързо щял да го обучи на градските нрави. Бащата с радост дал съгласие и пратил да повикат Ламон и Миртала за хубавата вест, че отсега нататък вместо на козите и козлите Дафнис ще прислужва на Астил, и с обещание да им даде на негово място двама козари. Стекли се вече всички роби, радвали се, че ще имат такъв хубав другар, тогава Ламон помолил да каже нещо и ето как започнал: „Чуй от мене, стареца, истината, господарю. Заклевам се в Пан и в Нимфите, че нищо няма да излъжа. Не съм баща на Дафнис и не се ощастливи Миртала да стане майка. Други са родителите му и те го подхвърлили вероятно защото са имали достатъчно деца. Аз го намерих подхвърлен, от моя коза хранен. Когато умря, погребях я край градината, обичах я, задето беше изпълнила майчиното дело. Намерих заедно с него и вещи за разпознаване. Заявявам го, господарю, че ги пазя. Те говорят за по-високо положение от нашето. Че ще бъде роб на Астил, към това не се отнасям надменно — хубав слуга на хубав и благороден господар ще бъде. Но не мога да допусна да стане играчка

на разпуснатия Гнатон, който сериозно се надява да го отведе в Митилена и да се отнася към него като към жена.“

20. Това рекъл Ламон, млъкнал, а от очите му затекли сълзи. Захулил го Гнатон и с бой го заплашил. Дионисофан се изумил от казаното и наредил Гнатон да млъкне, стрелнал го и смръщил вежди. Наново разпитал Ламон и го накарал да каже истината, а не да съчинява неща като в приказка, за да задържи сина си. Но понеже упорствувал и се кълнял във всички богове и предлагал с мъчение да го изпитат дали лъже, седнали с Клеариста да обмислят казаното от Ламон. „Защо ще лъже Ламон, щом като получава вместо един-двама козари? Възможно ли е селянин да измисли такава история? Не е ли направо невероятно от такъв старец и такава проста майка да се роди толкова красиво дете?“

21. Решили да не гадаят повече, ами да погледнат по-добре дали вещите за разпознаване говорят за блестящо и по-високо положение. Отишла Миртала да ги донесе. Пазела ги всички в стара торба. Като ги донесла, най-напред ги погледнал Дионисофан и като видял пурпурната дреха, златокваната тока, камата с дръжка от слонова кост, извикал високо: „Зевсе господарю!“ Повикал и жена си да види. А тя, като видяла, също извикала високо: „Мили Орисници. Не сме ли ние тия, които поставиха тези вещи до нашето дете? Не по тия ли места изпратихме Софросина да иде да го остави? Това е не друго, това са същите тия вещи. Мили съпруже, наше е детето. Твой син е Дафнис и бащините кози е пасъл.“

22. Тя още говорела, Дионисофан целувал вещите и плачел от голямата радост, а Астил, като разбрал, че му е брат, хвърлил плаща и хукнал към парка, искал пръв да целуне Дафнис. Дафнис, като го съгледал да тича заедно с толкова много хора и да вика „Дафнисе“, решил, че намерението му е да го хване, хвърлил торбата и сирингата и се понесъл към морето, за да се хвърли от високата скала. И вероятно най-неочаквано намерен, тъй неочаквано Дафнис и щял да загине, ако

Астил не се сетил и не викнал отново: „Спри, Дафнисе, недей да се плашиш! Аз съм ти брат, а досегашните господари са твои родители. Току-що ни разказа Ламон за козата и ни показа вещите за разпознаване. Обърни се и виж ги, идат весели и радостни. Но най-напред мене целуни. Кълна се в Нимфите, не е лъжа.“

23. Едва след клетвата се спрял и дочакал Астил да дотича и като се приближил, целунал го. Додето го целувал, пристигнала тълпата слуги и слугини, самият баща и майка му с него. Всички го прегръщали, целували, плачели от радост. Най-напред той приветствувал баща си и майка си и като че ли ги познавал отдавна, притиснал ги към гърдите си и не желаел да се откъсне от тяхната прегръдка. Толкова бързо гласът на природата събужда доверието. За късо време забравил дори Хлоя. Отишъл в кошарата, сложил си скъпа дреха, седнал до собствения си баща и го заслушал. А той разказал следното:

24. „Ожених се, деца, съвсем млад. Измина малко време и станах щастлив баща, така мислех. Роди ми се най-напред син, след това дъщеря, а третият беше Астил. Реших, че съм осигурил поколението, затова подхвърлих това дете, което се роди след всички тях, като поставих тия вещи не за разпознаване, а като погребална украса. Но Съдбата друго решила. По-възрастният син и дъщерята починаха от еднаква болест, в един ден. А ти по божието провидение оцеля, за да имам повече синове, които да ме водят за ръка на стари години. Недей никога да ми се сърдиш за подхвърлянето — решението взех против волята си, — нито пък ти, Астиле, се огорчавай, че ще получиш част, а не цялото имущество — за разумния човек няма нищо по-ценно от брата, но се обичайте, а колкото до имуществото, по него можете и с царе да се мерите. Ще ви оставя много земя, много сръчни слуги, злато, сребро и каквито други богатства има у богати хора. На Дафнис отделно давам тази земя, също Ламон и Миртала и козите, които сам е пасъл.“

25. Той още говорел, когато Дафнис подскочил и рекъл: „Добре, че ми напомни татко. Отивам да отведа на водопой козите. Те очакват сега някъде жадни моята сиринга, а аз тука седя.“ Разсмели се сладко всички, че господар е станал, а още желае да бъде козар. И отишъл друг да се погрижи за козите, а те принесли жертва на Зевс Спасител и се събрали на угощение. На това угощение не отишъл само Гнатон. Боял се, затова и деня, и нощта прекарал като молител в храма на Дионис. До всички стигнала новината, че Дионисофан намерил сина си и че се намерил господарят на тая земя — козарят Дафнис. Призори от всички страни се стекли хора да споделят радостта на момчето и да донесат дарове на неговия баща. Между тях пръв бил и Дриас, който отгледал Хлоя.

26. Всички задържал Дионисофан да споделят след радостта също и празничната трапеза. Пригответо било много вино, много хляб, диви патици, прасенца сукалчета, какви ли не видове сладки. Много жертви били принесени на местните божества. Тогава Дафнис събрал всичките пастирски вещи и едно по едно ги принесъл в дар на боговете. На Дионис дарил торбата и кожата, на Пан сирингата и извитата флейта, на Нимфите гегата и ведрата, които сам бил измайсторил. Но това, с което човек е привикнал, е много по-приятно от новото благосъстояние. Затова и Дафнис на раздяла плакал над всяка от тия вещи. И нито ведрата дарил, преди да издои в тях козите, нито кожата, преди да я облече, нито сирингата, преди да посвири. Дори целунал всички тия вещи и сбогом е козите си взел, и козлите по име повикал. И от извора пил, откъдето често пиели с Хлоя. Но за любовта си още не говорел, чакал удобния момент.

27. Додето Дафнис вършел тия жертви, ето какво правела Хлоя. Овцете пасели, а тя седяла и плачела и говорела неща, които било естествено да помисли: „Забрави ме Дафнис. Бълнува за богат брак. Защо го накарах да се закълне в козите, а не в Нимфите? Изостави и тях, както и Хлоя. Дори като принасяше жертва на Нимфите и на Пан, не пожела да види Хлоя. Вероятно е намерил слугини при майка си, по-красиви от мене. Сбогом, Дафнисе. Аз повече няма да живея.“

28. Това говорела, това замисляла Хлоя, когато се изпречил воловарят Лампис с дружина другари и я грабнал, решил бил, че Дафнис вече не ще я вземе за жена, а и Дриас ще го одобри за жених. Тя жално викала, додето я носели. Видели хората, един съобщил на Напа, тя на Дриас, а Дриас на Дафнис. А той обезумял, но нито на баща си посмял да каже, нито можел да се владее, влязъл в градината, заридал и говорел: „Горчиво разкритие! Колко по-добре ми беше да съм козар. Колко по-щастлив бях като роб. Тогава виждах Хлоя, тогава... А сега Лампис я грабна и изчезна. Като стане нощ, ще спи с нея. А аз пия и се наслаждавам! Напразно се заклехме в Пан, в козите и в Нимфите.“

29. Тъй говорел Дафнис, а Гнатон, който се криел в градината, го чул и решил, че е дошло време да се помири с него, взел няколко момчета от слугите на Астил и бързо намерил Дриас. Наредил му да го води, бегом хукнал към кошарата на Лампис и го заварил току-що въвел вътре Хлоя. Нея освободил, а селяните здравата наложил с пръчка. Канел се да върже Лампис и да го отведе също като пленник от някаква война, но той успял да избяга. Намерил Дионисофан да спи, а Дафнис да будува и да плаче още в градината. Отвел Хлоя при него, дал му я, всичко му разказал и го помолил да не му се сърди повече, а да го задържи като слуга, който няма да е без полза, и да не го лишава от трапезата си, без която той ще умре от глад. Като видял Хлоя и като я държал в ръце, Дафнис се помирил с него, както е редно с благодетел, а от нея поискал прошка за своята немарливост.

30. Помислили и решили да крият за брака; той единствено на майка си да признае за любовта, а Хлоя да държи тайно при себе си. Но Дриас не се съгласил, смятал за редно да каже на баща му, като обещал лично да го склони. На другия ден сложил в торба вещите за разпознаване и се приближил към Дионисофан и Клеариста, които седели в градината. Били там и Астил, и самият Дафнис. Настанала тишина и Дриас започнал да говори: „Подобна причина като

Ламоновата ме кара да говоря за неща, които досега считах за нужно да останат в тайна. Това момиче Хлоя аз нито съм създал, нито съм хранил в началото, ами други са ѝ родители, а овца я е кърмила в пещерата на Нимфите, дете беше подхвърлена. Видях това сам и се удивих на гледката, удивих се и я отгледах. Говори за това и красотата — по нищо не прилича на нас. Говорят и вещите за разпознаване — по-богати са, отколкото върви за овчар. Вижте ги и потърсете близките на момичето, ако ви се стори достойна за Дафнис.“

31. Това нито Дриас изрекъл без скрито намерение, нито Дионисофан изслушал немарливо. Като погледнал към Дафнис и видял, че бледнее и плаче скришом, веднага се досетил за любовта му. И понеже повече мислел за собственото си дете, отколкото за чуждото момиче, преценил думите на Дриас крайно точно. Като видял и донесените за разпознаване вещи — златните пантофки, гривни и панделка, обърнал се към Хлоя и поръчал да бъде спокойна, понеже вече имала мъж, а скоро щяла да намери и баща си, и майка си. А Клеариста я взела със себе си и се заела да се погрижи за облеклото и външния ѝ вид като за съпруга на сина си. На ставане Дионисофан само запитал Дафнис дали е девица. Той се закле, че нищо друго не е имало освен целувки и любовни клетви. Дионисофан се зарадвал на тяхното съзаклятничество и ги поканил на трапезата.

32. Тогава се явил случай да се разбере какво нещо е красотата, когато се прибави украса към нея. Облечена, със сплетени коси и измито лице, на всички Хлоя се сторила толкова хубава, че дори Дафнис едвам я познал. Човек би се закле, дори без да разполага с вещите, че Дриас не може да бъде баща на такава девойка. Но присъствувал и той, участвувал в гощавката заедно с Напа, а техни сътрапезници, възлегнали също на едно ложе, били Ламон и Миртала. Следващите дни отново принесли жертви, отново смесили вино в кратерите, а Хлоя също дарила пастирските си вещи — сирингата, торбата, кожата, ведрата. Изляла вино в извора в пещерата, понеже там сукала и често се къпала. Увенчала и гроба на овцата, показал ѝ го Дриас, и също изсвирила нещо на стадото, а подир това отправила

молитва към Нимфите да намери своите родители, които да бъдат достойни за брака ѝ с Дафнис.

33. Като празнували достатъчно на село, решили да идат в града да потърсят родителите на Хлоя и да не отлагат повече сватбата. На сутринта пригответе багажа, дали на Дриас други три хиляди драхми, а Ламон получил правото да прибира половината реколта от нивите и лозята, получил още козите заедно с козарите, четири впряга волове, зимни дрехи и свобода за себе си и за жена си. Подир това в разкошно шествие потеглили на коне и в коли към Митилена.

Гражданите не забелязали връщането им, понеже било нощ. Но на следния ден се събрала тълпа мъже и жени пред портите. Мъжете, за да споделят радостта на Дионисофан от намирането на момчето, но още повече, за да се уверят с очи в красотата на Дафнис; жените, за да споделят радостта на Клеариста, която си довела и син, и снаха. Те също останали изумени от красотата на Хлоя, която не можела да се сравни с нищо. Целият град изпаднал в почуда по момчето и момичето. И вече пожелавали да бъде щастлив бракът им и също дано родът, който се намери, да бъде достоен за момичето. Жени от най-заможните семейства отправяли молитви към боговете да излезе, че са майки на тази толкова красива дъщеря.

34. След дълъг размисъл Дионисофан заспал дълбоко и ето какъв сън видял. Присънило му се, че Нимфите искат от Ерос да се съгласи вече с брака. Той отпуснал лъкчето, свалил колчана и накарал Дионисофан да събере на угощение всички благородни митиленци и когато напълни последния кратер, да покаже на всеки един вещите за разпознаване и подир това да изпеят сватбената песен.

Като видял и чул това насън, станал на сутринта и наредил да пригответе блестяща трапеза, на която да има всичко, което раждат земята, морето, езерата и реките, и събрал на общо угощение всички знатни митиленци. Когато вече настъпила нощта и бил напълнен кратерът, от който се прави възлияние на Хермес^[19], един прислужник внесъл вещите за разпознаване върху сребърен съд, разнесъл ги от ляво на дясно и ги показал на всички.

35. От гостите никой не ги разпознал. Но един гражданин, Мегаклес, който поради преклонната си възраст бил възлегнал пръв^[20] от дясната страна, като ги видял, разпознал ги и извикал гръмка като младеж: „Какво е това, дете виждам? Какво е станало с тебе, дъщеричке моя? Дали и ти си жива, или някой овчар е попаднал на тебе, отмъкнал е това, а теб те е изоставил? Моля те, Дионисофане, кажи ми, откъде имаш вещите на моето дете? Не ми отказвай след Дафнис и аз да откроя нещо!“ Дионисофан го накара да разкаже за подхвърлянето. Без да понижава тона си, Мегаклес рекъл: „Беше скромен животът ми по-рано, защото, каквото имах, бях го изхарчил като хорег и триерарх^[21]. По това време именно ми се роди дъщеричка. Побоях се да я отгледам в бедност, украсих я с тия вещи и я подхвърлих. Знаех, че има много хора, които искат да станат родители и по този начин. И тъй детето беше подхвърлено в пещерата на Нимфите, оставено на грижите на богините, а моето богатство с всеки изминал ден ставаше все по-голямо, без да имам наследник. Нямах вече щастие да стана баща дори на дъщеря, а боговете като че ли ми се присмиват, като ми пращат нощем сънища, с които известяват, че овца ще ме направи баща.“

36. Извикал Дионисофан по-високо от Мегаклес, скочил и въвел великолепно наредената Хлоя и казал: „Ето детето, което си подхвърлил. По божието провидение това твое момиче ти го откърми овца, както коза откърми Дафнис за мене. Вземи вещите и дъщеря си, а като я вземеш, дай я на Дафнис за жена. И двамата бяха подхвърлени, и двамата бяха намерени, и за двамата положиха грижи Пан, Нимфите и Ерос.“ Одобрил това Мегаклес, пратил да повикат жена му Рода и приел в прегръдките си Хлоя. И там останали да спят, тъй като Дафнис се бил заклел на никого да не оставя Хлоя, дори на собствения ѝ баща.

37. На другия ден се уговорили и отново поели към полето. Измолили това Дафнис и Хлоя, не можели да свикнат с живота в града. А родителите им също решили да направят тяхната сватба по

пастирски. Като пристигнали у Ламон, довели Дриас при Мегаклес, запознали Напа с Рода и започнали с широка ръка да се готвят за празничния ден. Бащата предал още веднъж на Нимфите Хлоя и заедно с много други неща отдал в дар вещите за разпознаване, а на Дриас направил парите му да станат десет хиляди драхми.

38. Времето било чудесно. Затова Дионисофан наредил да направят пред пещерата на Нимфите ложета от зелена шума, поканил всички селяни и богато ги нагостил. Там били Ламон и Миртала, Дриас и Напа, близките на Доркон, Филетас и неговите синове, Хромис и Ликенион. Дори и Лампис не отсъствувал, бил измолил прошка. И както става на такива угощения, всичко било просто и по селски. Един пеел жетварски песни, друг подхвърлял шеги, както се прави край линовете. Филетас свирил на сиринга. Лампис на флейта, Дриас и Ламон играли танц, Хлоя и Дафнис един друг се целували. Пасели наблизко и козите и сякаш и те участвували в празника. Това не било съвсем приятно за хората с градски вкус. А Дафнис дори викал по име някои кози, давал им зелена шума, хващал ги за рогата и ги целувал.

39. И това не било само тогава. Додето били живи, повечето време прекарвали по пастирски. От боговете почитали Нимфите, Пан и Ерос, държали големи стада овце и кози и смятали за най-сладка храна плодовете и млякото. И първородния си син поставили да суче от коза, а момиченцето, което им се родило след него, накарали да бозае от овца и ги нарекли — него Филопимен, нея Агела^[22]. Украсили пещерата и изображения поставили, и олтар издигнали на Ерос Пастир. И на Пан му дали жилище — наместо елата храм, като го нарекли на Пан Войника.

40. Но това направили и посветили по-късно. А тогава, като настъпила нощта, всички ги съпроводили до брачната стая; едни свирели на сиринга, други на флейта, трети държали нагоре големи факли и когато приближили портите, запели с грубия си суров глас,

сякаш не пеели хименеи^[23], а с вили разцепвали земята. Дафнис и Хлоя легнали заедно голи и започнали да се целуват и прегръщат и тая нощ били по-будни от кукумявки. Дафнис сторил това, което научил от Ликенион, а Хлоя тогава за пръв път разбрала, че тия неща, дето ги правили в гората, били само пастирски закачки.

[1] *Плетър* — мярка за дължина, приблизително тридесет метра. — Б.пр. ↑

[2] *Семела* — дъщеря на тиванския цар Кадъм, любима на Зевс и майка на Дионис. Според преданието послушала ревнивия съвет на Хера да поиска от Зевс да ѝ се яви в естествен вид. Загинала от мълниите на олимписеца, който успял да спаси недоносения Дионис и да го пришие към бедрото си. — Б.пр. ↑

[3] *Ариадна* — дъщеря на критския цар Минос. Изоставена от Тезей на остров Наксос, тя става съпруга и жрица на Дионис. — Б.пр. ↑

[4] *Ликург* — тракийски цар, прогонил Дионис и свитата му, за което бил наказан от Зевс. — Б.пр. ↑

[5] *Пентей* — тивански цар, който се опитал да забрани на жените да чествуват Дионис. Бил жестоко наказан за това от него. Изпадналите в религиозен екстаз вакханки, между които била и неговата майка Агава, го разкъсали. Този мит служи за сюжет на Еврипидовата трагедия „Вакханки“. — Б.пр. ↑

[6] В похода си на изток бог Дионис покорил и Индия. — Б.пр. ↑

[7] Попаднал на кораба на тиренски (етруски) пирати, бог Дионис бил окован от тях, за да бъде продаден в робство. Но оковите сами паднали от ръцете му, а мачтата на кораба прораснала с бръшлян. Изумени, пиратите се хвърлили в морето и били превърнати в делфини. — Б.пр. ↑

[8] *Еудром* означава в превод „добре бягащ“. — Б.пр. ↑

[9] *Марсий* — фригийски силен, осмелил се според мита да се състезава в свирене с бог Аполон, който го победил, одрал кожата му за наказание и я увесил на едно дърво. — Б.пр. ↑

[10] *Паразит* — беден безделник, който живее на чужда сметка, като срещу това върши услуги и забавлява господаря си. — Б.пр. ↑

[11] *Деметра* — богиня, която се грижи за земеделието; изобразявали я със сноп класове в ръце. — Б.пр. ↑

[12] *Лаомедонт* — троянски цар, баща на Приам. По негово време била изградена крепостната стена на Троя от Посейдон и Аполон, който, наказан за извършеното от него убийство, служил като пастир при Лаомедонт. — Б.пр. ↑

[13] *Хитон* — долната дреха на античните гърци; без ръкави, тя се обличала през главата като риза и се препасвала; можела да бъде покъса — до коленете, или по-дълга — до глезените. — Б.пр. ↑

[14] *Анхиз* — братовчед на троянския цар Приам, възлюбен на Афродита. От тяхната връзка се ражда Еней. — Б.пр. ↑

[15] *Бранхос* — любимец на Аполон; смятан за основател на прочутия храм с оракул при Дидима край Милет. — Б.пр. ↑

[16] *Ганимед* — син на дарданския цар Трой; красив юноша пастир, той бил похитен от Зевс и отнесен на Олимп, дето става според мита виночерпец на боговете. — Б.пр. ↑

[17] Загатва се това, че Зевс, превърнат в орел, грабнал и отнесъл на Олимп Ганимед. — Б.пр. ↑

[18] *Вол в обора* — поговорка, която според лексикографа Хезихий се употребявала за същества, от които няма полза. — Б.пр. ↑

[19] На *Хермес* се прави последното възлияние, тъй като според вярването той се грижи за заспиването. — Б.пр. ↑

[20] *Възлегнал пръв* ще рече — на почетното най-високо ложе отдясно. — Б.пр. ↑

[21] Службите *хорегия* и *триерархия* са почетни задължения, възлагани на богати граждани, които понякога ги разорявали; хорегът плаща за наемането и обучаването на хор за лирическо или драматическо представление, а триерархът за снаряжаването на военен кораб. — Б.пр. ↑

[22] *Филопимен* — в превод означава „който обича пастирството“, а *Агела* — „стадо“. Повечето имена в поестта са образувани от нарицателно име и имат символичен характер — например: Дриас от *dryas* (дъб), Напа от *paré* (долина), Миртала от *мирта*, Ликенион от *lykania* (вълчица, т.е. развратница). — Б.пр. ↑

[23] *Хименей* — сватбена песен; във фолклорно време се пеела при сватбеното шествие, което съпровождало момичето до къщата на жениха. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.